

**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A ROMÂNIEI ȘI DREPTUL UNIUNII EUROPENE.**

Culegere de jurisprudență

ARDAE

**Proiect susținut de Asociația Română de Drept
și Afaceri Europene (ARDAE)**

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI ȘI DREPTUL UNIUNII EUROPENE.

Culegere de jurisprudență

**Selecție realizată de Dragoș Călin, judecător,
Curtea de Apel București**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

CUVÂNT ÎNAINTE

În contextul actual, una dintre cele mai interesante discuții, jurisprudențială și doctrinară, antrenând tribunalele constituționale ale statelor membre ale Uniunii Europene, vizează mecanismele de cooperare cu Curtea de Justiție a Uniunii Europene (în continuare „CJUE”), mai ales că Tratatul de la Lisabona nu a creat un suprastat european. Mai mult, aplicarea de CJUE a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, o garanție în plus de care beneficiază cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene, poate conduce la limitarea efectelor deciziilor curților constituționale, prin efectele dreptului Uniunii Europene.

Se poate vorbi despre cooperare sau despre confruntare între tribunalele constituționale ale statelor membre UE și Curtea de Justiție a Uniunii Europene?

Cu privire la acest subiect există mai multe curente de gândire, unul susținând supremația Constituției, inclusiv față de dreptul Uniunii Europene, chiar dacă acceptă prioritatea de aplicare a acestuia din urmă, în normele sale obligatorii, față de toate celelalte norme din dreptul intern, iar altul prioritatea de aplicare sistematică și necondiționată a tuturor dispozițiilor din dreptul Uniunii Europene față de toate normele din dreptul intern, inclusiv față de constituțiile naționale.

Unele jurisdicții constituționale europene de tradiție au ajuns, în anumite momente și contexte istorice, inclusiv la concluzia că este de competența lor să efectueze controlul constituționalității dreptului Uniunii Europene, integrat în ordinea juridică internă, în virtutea rolului lor de gardiene ale supremației legii fundamentale (spre exemplu, Tribunalul Constituțional din Germania).

Altele curți au acceptat însă un rol extrem de activ în aplicarea uniformă a dreptului Uniunii Europene, efectuând chiar și trimiteri preliminare la CJUE: instanțele constituționale din Belgia, Austria, Lituania, Italia, Spania, Franța, cel mai recent chiar Germania¹, unele dintre acestea după revirimente jurisprudențiale neașteptate.

Curtea Constituțională a României a fost mai rezervată, aliniindu-se tendinței statelor foste comuniste central și est-europene, devenite între timp membre ale Uniunii Europene, arătând că nu este nici legiuitor pozitiv și nici instanță judecătorească cu competență de a interpreta și aplica dreptul european în litigiile ce antamează drepturile subiective ale cetățenilor. Folosirea unei norme de drept european în cadrul controlului de constituționalitate, ca normă interpusă celei de referință implică, în temeiul art. 148 alin.(2) și (4) din Constituția României, o condiționalitate cumulativă: pe de o parte, această normă să fie suficient de clară, precisă și neechivocă prin ea însăși sau

¹ A se vedea ordonanțele din 17 decembrie 2013 și din 14 ianuarie 2014 2 BvR 1390/12 și altele, la pagina web http://www.bundesverfassungsgericht.de/en/decisions/rs20140114_2bvr272813en.html [accesată ultima dată la 15.02.2014]

înțelesul acesteia să fi fost stabilit în mod clar, precis și neechivoc de Curtea de Justiție a Uniunii Europene și, pe de altă parte, norma trebuie să se circumscrie unui anumit nivel de relevanță constituțională, astfel încât conținutul său normativ să susțină posibila încălcare de către legea națională a Constituției - unica normă directă de referință în cadrul controlului de constituționalitate. Într-o atare ipoteză demersul Curții Constituționale este distinct de simpla aplicare și interpretare a legii, competență ce aparține instanțelor judecătorești și autorităților administrative, sau de eventualele chestiuni ce țin de politica legislativă promovată de Parlament sau Guvern, după caz. Rămâne la aprecierea Curții Constituționale aplicarea în cadrul controlului de constituționalitate a hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene sau formularea de ea însăși de întrebări preliminare în vederea stabilirii conținutului normei europene. O atare atitudine ține de cooperarea dintre instanța constituțională națională și cea europeană, precum și de dialogul judiciar dintre acestea, fără a se aduce în discuție aspecte ce țin de stabilirea unor ierarhii între aceste instanțe. În cauză, deși înțelesul normei europene a fost deslușit de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, cerințele rezultate din această hotărâre nu au relevanță constituțională, ele ținând mai degrabă de obligația legislativului de a edicta norme în sensul hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene, în caz contrar găsindu-și eventual aplicarea art.148 alin.(2) din Constituția României².

În principiu, nici Curtea Constituțională a României nu respinge posibilitatea sesizării Curții de Justiție, însă, în interpretarea și aplicarea dreptului Uniunii, competențele sunt împărțite între instanțele naționale (și autoritățile administrative) și Curtea de Justiție, iar Curtea Constituțională nu interpretează dreptul Uniunii. Pentru instanța constituțională, norma de referință este Constituția, recurgerea la mecanismul trimerii preliminare putând fi avută în vedere în ipoteza în care norma europeană de interpretat are relevanță constituțională, iar aceeași normă are efect direct sau constituie act clarificat.

Lucrarea de față reunește, într-un demers singular, jurisprudența relevantă a Curții Constituționale din România cu referire la dreptul Uniunii Europene, din nefericire nu prea numeroasă, fapt scuzabil din punct de vedere istoric, Curtea Constituțională fiind realmente sufocată până în 2012³ prin invocarea abuzivă a excepției de neconstituționalitate, tocmai pentru a se tergiversa judecarea anumitor litigii, în special cele penale antrenând infracțiuni de corupție, însă deosebit de interesantă ca obiect de studiu, chiar dacă, spre exemplu, până la sfârșitul anului 2013, numărul hotărârilor CJUE invocate în motivarea deciziilor Curții Constituționale din România a fost extrem de redus (doar 45), indiferent de utilizarea lor ca argument de autoritate, de circumstanță, ca simplă trimitere ori în context impropriu.

Proiectul a fost susținut de Asociația Română de Drept și Afaceri Europene (ARDAE).

Dragoș Călin,
judecător, Curtea de Apel București

² Pe larg, Decizia nr. 668 din 18 mai 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.4 lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, ale anexelor nr.1-4 la această ordonanță de urgență, precum și ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr.50/2008, în ansamblul său, publicată în Monitorul Oficial nr.487 din 08.07.2011.

³ A se vedea raportul publicat de Curtea Constituțională pe pagina web http://www.ccr.ro/uploads/sin01_14.pdf [accesată ultima dată la 15.02.2014]

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
Capitolul I	
Raporturile dintre ordinea juridică națională și aceea a Uniunii Europene. Rolul și competențele Curții Constituționale	31
1. Prin actele de transfer al unor atribuții către structurile Uniunii Europene, acestea nu dobândesc, prin înzestrare, o “supracompetență”, o suveranitate proprie. În realitate, statele membre ale Uniunii Europene au decis să exercite în comun anumite atribuții care, în mod tradițional, țin de domeniul suveranității naționale. Integrarea României în Uniunea Europeană presupune respectarea dispozițiilor acquisului comunitar privitoare la libera circulație a capitalurilor, la drepturile cetățenilor europeni de a investi și de a dobândi bunuri în condiții de egalitate cu cetățenii români. (Decizia nr.148 din 16 aprilie 2003 privind constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției României, publicată în Monitorul Oficial nr. 317 din 12.05.2003)	31
2. Propunerea de revizuire nu face decât să consacre formal statutul de stat membru al Uniunii Europene, actualizând prevederile constituționale adoptate în perioada de preaderare. Noul text reia soluția constituțională referitoare la ratificarea, de această dată a actelor de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene și a tratatelor privind aderarea unor state la Uniunea Europeană, prin legi adoptate de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi. De asemenea, legea de revizuire reia soluția care consacră prioritatea de aplicare a prevederilor tratatelor constitutive, precum și a celorlalte acte juridice cu caracter obligatoriu față de dispozițiile contrare din legile interne. De altfel, în urma aderării la Uniunea Europeană, statele membre trebuie să respecte un principiu fundamental al ordinii juridice comunitare, și anume efectul direct al normelor adoptate de instituțiile Uniunii. În plus, în cuprinsul noului articol nu se mai regăsește obligația Guvernului de a transmite Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituțiilor Uniunii Europene. (Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituției României, publicată în Monitorul Oficial nr.440 din 23.06.2011)	60
3. În conformitate cu dispozițiile art.148 alin.(4) din Constituție, autoritățile statului român s-au angajat să garanteze ducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din tratatele constitutive ale Uniunii Europene, din reglementările comunitare cu caracter obligatoriu și din actul de aderare. În acest sens, Guvernul este abilitat din punct de vedere constituțional ca, prin mijloacele pe care le are la îndemână, să garanteze îndeplinirea obligațiilor României față de Uniunea Europeană. Astfel, folosirea ordonanțelor de urgență pentru punerea de acord a legislației naționale cu cea comunitară în situația în care era iminentă declanșarea procedurii de infringement în fața Curții de Justiție este pe deplin constituțională. În aceste condiții, se constată că ordonanța de urgență criticată respectă exigentele art.115 alin.(4) din Constituție. (Decizia nr. 802 din 19 mai 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Ordonanței de urgență	

a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, în ansamblu, și, în special, a celor ale art.11 din aceeași ordonanță de urgență, publicată în Monitorul Oficial nr. 428 din 23.06.2009)	106
4. În ceea ce privește pretinsa afectare a dreptului de proprietate prin instituirea unei protecții superioare proprietății Uniunii Europene, Curtea a constatat că reglementarea criticată nu se urmărește protecția dreptului de proprietate privată, ci protecția unor fonduri ce țin de patrimoniul unei instituții suprastatale, care, din această perspectivă, capătă, în acord cu dispozițiile art.148 din Constituție, conotațiile unei proprietăți publice distincte. (Decizia nr. 869 din 23 iunie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.18¹ din Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, publicată în Monitorul Oficial nr.639 din 07.09.2011)	110
5. Posibilitatea de extindere a înțelesului unui text de lege supus controlului de constituționalitate îi este deschisă Curții Constituționale în virtutea dispozițiilor constituționale care consacră rolul său de garant al supremației Constituției, pe care are obligația să și-l îndeplinească în mod efectiv. (Decizia nr. 417 din 15 octombrie 2013 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.21 alin.(2) teza întâi din Legea contenciosului administrativ nr.554/2004 și ale art.64 alin.(3) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, publicată în Monitorul Oficial nr.743 din 02.12.2013)	114
6. În egală măsură, fiecare stat membru, în virtutea principiului identității constituționale naționale, dispune de deplina libertate în ceea ce privește stabilirea cadrului normativ relativ la statutul parlamentarilor care activează în forul legislativ național, inclusiv la regimul juridic al drepturilor patrimoniale aferente exercitării acestor funcții de demnitate publică. (Decizia nr. 964 din 20 noiembrie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.1 lit.f) din Legea nr.119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, publicată în Monitorul Oficial nr.23 din 11.01.2013)	120
7. Referitor la invocarea Cauzei C-310/10, soluționată prin Hotărârea din 7 iulie 2011, pronunțată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, Curtea observă că autorii excepției, în mod eronat, trag anumite concluzii care nu rezultă din considerentele acestei hotărâri. Paragrafele 46 și 47 ale hotărârii abordează chestiuni care țin de repartizarea unor competențe între Uniune și statul membru, fără a aduce în discuție efectele unei decizii ale instanței constituționale române. Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că, "deși necesitatea de a asigura interpretarea uniformă a normelor dreptului Uniunii poate, astfel cum s-a amintit anterior, să justifice extinderea competenței Curții în materie de interpretare la conținutul unor astfel de norme, inclusiv în ipoteza în care acestea sunt aplicabile numai indirect unei situații date, în considerarea faptului că o normă de drept național face trimitere la acestea, nu este în schimb posibil ca, pe baza aceleiași considerații și fără a fi încălcată repartizarea competențelor între Uniune și statele sale membre, să se confere supremație normei respective a dreptului Uniunii în raport cu normele interne de rang superior, care ar impune, într-o astfel de situație, înlăturarea aplicării respectivei norme de drept național sau a interpretării date acesteia". Rezultă așadar că domeniul salarizării personalului plătit din fonduri publice ține de competența statului membru, și nu a Uniunii, ceea ce înseamnă că acesta nu intră sub incidența reglementărilor Uniunii Europene. (Decizia nr. 199 din 6 martie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.1 din Legea nr.285/2010 privind salarizarea în anul 2011 a personalului plătit din fonduri publice, publicată în Monitorul Oficial nr.317 din 11.05.2012)	124

8. În raporturile dintre legislația comunitară și cea națională (cu excepția Constituției), se poate vorbi numai de prioritate de aplicare a celei dintâi față de cealaltă, chestiune ce intră în competența instanțelor judecătorești. **(Decizia nr. 137 din 25 februarie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.4 lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial nr. 182 din 22.03.2010)** 132
9. Autorul excepției consideră că instanța de control constituțional este chemată să realizeze un control al concordanței dreptului intern cu dreptul european, pentru uniformizarea practicii judiciare în materie. În legătură cu acest aspect, Curtea remarcă faptul că instanțele de judecată sunt cele chemate să se adreseze Curții de Justiție a Comunităților Europene, în vederea asigurării aplicării efective și omogene a legislației comunitare. **(Decizia nr.558 din 7 iunie 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.38 și art.52 din Legea nr.248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate, publicată în Monitorul Oficial nr.464 din 10.07.2007)** 135
10. În situația în care Curtea Constituțională s-ar considera competentă să se pronunțe asupra conformității legislației naționale cu cea europeană, s-ar ajunge la un posibil conflict de jurisdicții între cele două instanțe, ceea ce, la acest nivel, este inadmisibil. **(Decizia nr. 1596 din 26 noiembrie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.4 lit.a) și art.11 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, precum și a ordonanței de urgență în ansamblu, publicată în Monitorul Oficial nr.37 din 18.01.2010)** 139
11. Nu este de competența Curții Constituționale să analizeze conformitatea unei dispoziții de drept național cu textul Tratatului de la Lisabona prin prisma art.148 din Legea fundamentală. O atare competență, și anume aceea de a stabili dacă există o contrarietate între legea națională și Tratatul de la Lisabona, care a intrat în vigoare la data de 1 decembrie 2009, aparține instanței de judecată. **(Decizia nr. 1197 din 30 septembrie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.147 alin.2 și ale art.255 alin.1 din Codul penal, publicată în Monitorul Oficial nr.732 din 03.11.2010)** 143
12. În cazul în care s-ar accepta punctul de vedere în sensul că instanța constituțională se poate pronunța asupra constituționalității unui text de lege prin raportare la prevederile unui act comunitar, s-ar încălca, în mod evident, competențele Curții de Justiție a Uniunii Europene, din moment ce interpretarea tratatelor de bază este de competența acesteia din urmă (art.267 din Tratat). **(Decizia nr. 1249 din 7 octombrie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.4 lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial nr.764 din 16.11.2010)** 146
13. Cu privire la invocarea prevederilor “Regulamentului nr.96/2004 în materia funcționarilor publici comunitari”, prin Decizia nr.676 din 18 mai 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.416 din 22 iunie 2010, Curtea observă că stabilirea compatibilității prevederilor din legislația națională cu cele cuprinse în acte emise de instituțiile Uniunii Europene nu poate fi realizată de instanța de contencios constituțional, ci revine, în cadrul operațiunii de interpretare și aplicare a legii, judecătorului învestit cu soluționarea litigiului în cursul soluționării căruia a fost ridicată excepția de neconstituționalitate **(Decizia nr.1574 din 7 decembrie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.94 alin.(1) lit.m) raportat la art.54 lit.h) din Legea nr.188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, publicată în Monitorul Oficial nr.110 din 11.02.2011)** 150

14. Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu are competența să pronunțe o hotărâre care să vizeze constatarea validității sau nevalidității legii naționale. Consecința unei anumite interpretări date Tratatului poate fi aceea ca o dispoziție a unei legi naționale să fie incompatibilă cu dreptul european. (Decizia nr. 903 din 30 iunie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.4 lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial nr.673 din 21.09.2011)	156
15. Nu poate fi reținută critica de neconstituționalitate raportată la art.148 alin. (2) din Constituție. Chiar dacă autorul excepției de neconstituționalitate nu indică prevederea încălcată din legislația europeană cu privire la libera circulație a mărfurilor, în mod rezonabil se poate determina că acesta face referire la prevederile titlului II din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Însă, Curtea reține că nu este de competența sa să analizeze conformitatea unei dispoziții de drept național cu textul Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene prin prisma art.148 din Constituție. (Decizia nr. 498 din 10 mai 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.1 lit.g) din Legea nr.12/1990 privind protejarea populației împotriva unor activități comerciale ilicite, publicată în Monitorul Oficial nr.428 din 28.06.2012)	160
16. Deși Curtea de Justiție a Uniunii Europene a pronunțat hotărâri referitoare la dispozițiile Directivei 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, prin care a stabilit în mod clar, precis și neechivoc înțelesul acesteia, norma nu are relevanță constituțională, astfel încât conținutul său normativ să susțină posibila încălcare de către legea națională a Constituției. Rămâne, astfel, în competența instanței de judecată realizarea tuturor demersurile necesare aflării situației reale referitoare la existența sau inexistența consultărilor Comitetului TVA și, studiind jurisprudența europeană, fie să o aplice direct, fie, dacă consideră necesar, să formuleze o întrebare preliminară. (Decizia nr. 354 din 24 septembrie 2013 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr.34/2009 cu privire la rectificarea bugetară pe anul 2009 și reglementarea unor măsuri financiar-fiscale, precum și ale art.145¹ din Legea nr.571/2003 privind Codul fiscal în forma introdusă prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2009, publicată în Monitorul Oficial nr.764 din 09.12.2013)	167
Capitolul II Curtea Constituțională și procedura trimerii preliminare la Curtea de Justiție a Uniunii Europene	175
1. Rămâne la aprecierea Curții Constituționale aplicarea în cadrul controlului de constituționalitate a hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene și formularea de către ea însăși de întrebări preliminare în vederea stabilirii conținutului normei europene. O atare atitudine ține de cooperarea dintre instanța constituțională națională și cea europeană, precum și de dialogul judiciar dintre acestea, fără a se aduce în discuție aspecte ce țin de stabilirea unor ierarhii între aceste instanțe. În cauză, deși înțelesul normei europene a fost deslușit de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, cerințele rezultate din această hotărâre nu au relevanță constituțională, ele ținând mai degrabă de obligația Legislativului de a edicta norme în sensul hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene, în caz contrar găsindu-și eventual aplicarea art.148 alin.(2) din Constituția României. (Decizia nr. 1088 din 14 iulie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.1 și 3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial nr.668 din 20.09.2011)	181

2. Cerere prin care solicită suspendarea judecării excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții de Justiție a Comunităților Europene cu o trimitere preliminară. Respingere fără motivare. (Decizia nr. 392 din 25 martie 2008 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.56 lit.c), art.58 și art.227 alin.(1) lit.c) din Legea nr.31/1990 privind societățile comerciale, precum și art.82 alin.(1) și (2) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, publicată în Monitorul Oficial nr.309 din 21.04.2008)	181
3. Cerere prin care solicită suspendarea judecării excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții de Justiție a Comunităților Europene cu o trimitere preliminară. Respingere fără motivare. (Decizia nr. 394 din 25 martie 2008 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.56 lit.c), art.57 și art.58 din Legea nr.31/1990 privind societățile comerciale, art.2 alin.(3), art.3 alin.(1) lit.d, e) și h) și art.48 din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, precum și art.329 alin.3 din Codul de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial nr.309 din 21.04.2008)	185
Capitolul III	
Utilizarea unei norme de drept al Uniunii Europene în cadrul controlului de constituționalitate	190
1. Întrucât Curtea Constituțională nu este nici legiuitor pozitiv și nicio instanță judecătorească cu competență de a interpreta și aplica dreptul european în litigiile ce anteamază drepturile subiective ale cetățenilor și fără a-și reconsidera jurisprudența menționată anterior, folosirea unei norme de drept european în cadrul controlului de constituționalitate ca normă interpusă celei de referință implică, în temeiul art. 148 alin.(2) și (4) din Constituția României, o condiționalitate cumulativă: pe de o parte, această normă să fie suficient de clară, precisă și neechivocă prin ea însăși sau înțelesul acesteia să fi fost stabilit în mod clar, precis și neechivoc de Curtea de Justiție a Uniunii Europene și, pe de altă parte, norma trebuie să se circumscrie unui anumit nivel de relevanță constituțională, astfel încât conținutul său normativ să susțină posibila încălcare de către legea națională a Constituției - unica normă directă de referință în cadrul controlului de constituționalitate. Într-o atare ipoteză demersul Curții Constituționale este distinct de simpla aplicare și interpretare a legii, competență ce aparține instanțelor judecătorești și autorităților administrative, sau de eventualele chestiuni ce țin de politica legislativă promovată de Parlament sau Guvern, după caz. Prin prisma condiționalității cumulative enunțate, rămâne la aprecierea Curții Constituționale aplicarea în cadrul controlului de constituționalitate a hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene sau formularea de către ea însăși de întrebări preliminare în vederea stabilirii conținutului normei europene. O atare atitudine ține de cooperarea dintre instanța constituțională națională și cea europeană, precum și de dialogul judiciar dintre acestea, fără a se aduce în discuție aspecte ce țin de stabilirea unor ierarhii între aceste instanțe. În cauză, deși înțelesul normei europene a fost deslușit de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, cerințele rezultate din această hotărâre nu au relevanță constituțională, ele ținând mai degrabă de obligația legislativului de a edicta norme în sensul hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene, în caz contrar găsindu-și eventual aplicarea art.148 alin.(2) din Constituția României. (Decizia nr. 668 din 18 mai 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.4 lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, ale anexelor nr.1-4 la această ordonanță de urgență, precum și ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr.50/2008, în ansamblul său, publicată în Monitorul Oficial nr.487 din 08.07.2011)	190

2. Curtea Constituțională a luat act de aplicarea directă a dispozițiilor art.87-89 din Tratatul Comunității Europene, neexistând, în prezent o reglementare legală internă, de drept material, cu privire la ajutorul de stat și, constată că nu este cazul ipotezei reglementată de art.148 alin.(2) din Constituție, referitoare la aplicarea prioritara a reglementărilor comunitare. Este de observat și faptul că, obligația notificării ajutorului de stat revine Consiliului Concurenței, ca autoritate de contact dintre România și Comisia Europeană, potrivit prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr.117/2006, Comisie care va decide cu privire la acordarea ajutorului de stat avut în vedere de legea supusă controlului de constituționalitate. Pe de altă parte, deși excedează controlului de constituționalitate, Curtea constată că prevederile legii criticate trebuie puse de acord, în primul rând, cu dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr.117/2006 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, care a abrogat legislația internă în materie, iar, în al doilea rând, trebuie corelate cu prevederile art.87-89 din Tratatul Comunității Europene. **(Decizia nr. 59 din 17 ianuarie 2007 privind sesizarea de neconstituționalitate referitoare la dispozițiile art.1 și art.3 din Legea privind aprobarea unor măsuri financiare pentru întreprinderile mici și mijlocii din industria berii, publicată în Monitorul Oficial nr. 98 din 08.02.2007)** 198
3. Textele criticate nu contravin nici Regulamentului nr.581/2008 al Parlamentului European și al Consiliului Uniunii Europene, invocat de autorii excepției. Dimpotrivă, îi dau substanță, concretizând, în spiritul voinței legiuitorului comunitar, prevederile mai generale cuprinse în acest regulament. Așadar, nimic nu împiedică statul să sancționeze întreprinderea pentru conduita necorespunzătoare a angajatului său, aceasta păstrându-și dreptul de regres împotriva celui care, în mod direct și nemijlocit, este răspunzător. **(Decizia nr. 547 din 15 mai 2008 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.9 alin.(1) din Ordonanța Guvernului nr.37/2007 privind stabilirea cadrului de aplicare a regulilor privind perioadele de conducere, pauzele și perioadele de odihnă ale conducătorilor auto și utilizarea aparatelor de înregistrare a activității acestora, publicată în Monitorul Oficial nr.430 din 09.06.2008)** 207
4. Regulamentul Consiliului Uniunii Europene nr.343/2003, publicat în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 199, 31/07/2007, p.0023-0029, stabilind criteriile și mecanismele pentru determinarea statelor membre responsabile pentru examinarea cererilor depuse într-unul din statele membre de un cetățean al unei țări terțe, prevede, la art.19 par.2, că implementarea transferului nu se suspendă în cazul introducerii unei căi de atac, în speță, plângerea. Dar aceasta nu e o regulă imperativă, ci permite fie legislației interne, fie instanțelor naționale să aprecieze, de la caz la caz, asupra necesității suspendării executării dispoziției de transfer în alt stat. **(Decizia nr. 604 din 20 mai 2008 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.121 din Legea nr.122/2006 privind azilul în România, publicată în Monitorul Oficial nr.469 din 25.06.2008)** 211
5. În prezenta cauză este invocată, din prisma prevederilor art.11 alin.(1) din Legea fundamentală, jurisprudența Curții de Justiție a Comunității Europene, respectiv cauzele 61/65, *G. Vaassen-Göbbels v. Management of the Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf* și C-17/00 *François De Coster v. Collège des bourgmestre et échevins de Watermael-Boitsfort*. Curtea constată că aceste cauze reprezintă exemple în care Curtea Justiție a Comunității Europene a interpretat, în contextul art.234 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, noțiunea de „instanță judecătorească” competentă să i se adreseze cu un recurs preliminar, stabilind în acest sens câteva cerințe specifice de delimitare a acestui concept față de alte noțiuni utilizate ce definesc diferite organisme în dreptul intern al statelor membre. Aceste criterii (organ stabilit de lege, apartenența

- sa față de una dintre puterile de stat, caracter permanent, jurisdicție obligatorie, procedură contradictorie, aplicarea dreptului, independența) se circumscriu însă sferei dreptului aplicat de Curtea de la Luxemburg, și anume dreptului comunitar, și nu dreptului intern. Așa fiind, la examinarea excepției de neconstituționalitate, Curtea Constituțională nu poate avea în vedere criteriile de determinare a unei instanțe judecătorești pe care le utilizează, în activitatea sa, Curtea de Justiție a Comunității Europene. **(Decizia nr. 1166 din 17 septembrie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.37 alin.(1) și (2) din Legea nr.31/1990 privind societățile comerciale, publicată în Monitorul Oficial nr.706 din 21.10.2009)** 216
6. Faptul că legislația comunitară în materie este, spre deosebire de dreptul intern, mai permisivă sau mai blândă, nu atrage *ipso facto* neconstituționalitatea dispoziției legale naționale. **(Decizia nr. 311 din 23 martie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.50 lit.a) din Legea concurenței nr.21/1996, publicată în Monitorul Oficial nr.294 din 05.05.2010)** 220
7. Având în vedere locul pe care reglementările comunitare îl ocupă, potrivit art. 148 alin. (2) din Constituție, în raport cu legile interne, Curtea este chemată să invoce în jurisprudența sa actele obligatorii ale Uniunii Europene de fiecare dată când acestea vor fi relevante cauzei, atât timp cât conținutul lor nu este echivoc și nu se solicită o interpretare proprie. **(Decizia nr. 383 din 23 martie 2011 referitoare la sesizarea de neconstituționalitate a dispozițiilor art. I pct. 2 referitor la art. 16 alin. (1), pct. 9 referitor la art. 31 alin. (1), pct. 25, pct. 37 referitor la art. 72 alin. (5), pct. 40 referitor la art. 79 alin. (4), pct. 51 referitor la art. 94 alin. (2), pct. 52, 66, 70, 75, 78, 84 și art. II alin. (1) din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003 - Codul muncii, precum și a legii în ansamblul său, publicată în Monitorul Oficial nr. 281 din 21 aprilie 2011)** 222
8. Întrucât Curtea Constituțională nu este nici legiuitor pozitiv și nici o instanță judecătorească cu competență de a interpreta și de a aplica dreptul european în litigiile ce anteamază drepturile subiective ale cetățenilor și fără a-și reconsidera jurisprudența menționată anterior, Curtea observă că folosirea unei norme de drept european în cadrul controlului de constituționalitate, ca normă interpusă celei de referință, implică, în temeiul art.148 alin.(2) și (4) din Constituția României, o condiționalitate cumulativă: pe de o parte, această normă să fie suficient de clară, precisă și neechivocă prin ea însăși sau înțelesul acesteia să fi fost stabilit în mod clar, precis și neechivoc de Curtea de Justiție a Uniunii Europene și, pe de altă parte, norma trebuie să se circumscrie unui anumit nivel de relevanță constituțională, astfel încât conținutul său normativ să susțină posibila încălcare de către legea națională a Constituției - unica normă directă de referință în cadrul controlului de constituționalitate. Într-o atare ipoteză, demersul Curții Constituționale este distinct de simpla aplicare și interpretare a legii, competență ce aparține instanțelor judecătorești și autorităților administrative, sau de eventualele chestiuni ce țin de politica legislativă promovată de Parlament sau de Guvern, după caz. **(Decizia nr. 921 din 7 iulie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.4 lit.a) și lit.b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, publicată în Monitorul Oficial nr.673 din 21.09.2011)** 242
9. Prevederile art. 373 ind.1 din Codul de procedură civilă și cele ale Regulamentului (CE) nr. 805/2004 se referă la categorii diferite de acte juridice, pe de o parte, hotărâri judecătorești pronunțate de instanțele din România, pentru care este necesară încuviințarea executării, și, pe de altă parte, hotărâri judecătorești care au fost certificate ca titlu executoriu european în statul membru de origine, recunoscute și executate în

- celelalte state membre, fără a fi necesară încuviințarea. Așadar, în ceea ce privește presupusa discriminare între creditorii care dețin un titlu executoriu european și cei care dețin o hotărâre judecătorească pronunțată de instanțele din România, Curtea constată că aceasta nu poate fi reținută, întrucât, astfel cum s-a statuat în numeroase cauze, principiul egalității nu are semnificația uniformității, acesta presupunând instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. Or, diferența esențială între cele două categorii de creditori este dată de un element de extraneitate, reprezentat de statul în care este pronunțată hotărârea judecătorească. Rezultă că situațiile de fapt care sunt reglementate sunt diferite, astfel încât și tratamentul juridic aplicat acestora trebuie să fie diferit. **(Decizia nr. 1289 din 4 octombrie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 373 ind. 1 din Codul de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial nr. 830 din 23 noiembrie 2011)** 248
10. Dispozițiile art.8 alin.(3) pct.4 din Ordonanța Guvernului nr.37/2007 cuprind descrierea uneia dintre faptele considerate încălcare minoră a unor acte normative europene din domeniul transporturilor rutiere, iar art.9 alin.(1) lit.e) din aceeași ordonanță stabilește sancțiunea corespunzătoare. Curtea observă că acestea au fost edictate în spiritul celor prevăzute la pct.26 din preambulul Regulamentului (CE) nr.561/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 martie 2006 privind armonizarea anumitor dispoziții ale legislației sociale în domeniul transporturilor rutiere, de modificare a Regulamentelor (CEE) nr.3.821/85 și (CE) nr.2.135/98 ale Consiliului și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr.3.820/85 al Consiliului, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr.102 din 11 aprilie 2006. Potrivit acestuia, statele membre ar trebui să stabilească norme referitoare la sancțiunile pentru încălcarea regulamentului menționat și să se asigure că acestea sunt aplicate, sancțiunile urmând să aibă un caracter efectiv, proporționat, disuasiv și nediscriminatoriu. Pct.17 din preambulul Regulamentului (CE) nr.561/2006 menționează, ca justificare a reglementării, îmbunătățirea condițiilor sociale pentru lucrătorii cărora li se aplică și creșterea siguranței rutiere. **(Decizia nr. 102 din 9 februarie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.8 alin.(3) pct.4 și art.9 alin.(1) lit.e) din Ordonanța Guvernului nr.37/2007 privind stabilirea cadrului de aplicare a regulilor privind perioadele de conducere, pauzele și perioadele de odihnă ale conducătorilor auto și utilizarea aparatelor de înregistrare a activității acestora, publicată în Monitorul Oficial nr.291 din 03.05.2012)** 252
11. Autorul excepției invocă prevederile art.11 alin.(1) și (2) din Constituție, cu trimitere la Regulamentul (CE) nr.561/2006 al Parlamentului European și al Consiliului. Or, art.11, intitulat "*Dreptul internațional și dreptul intern*", se referă la tratate, în sensul Legii nr.590/2003 privind tratatele, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.23 din 12 ianuarie 2004. Acest instrument juridic de drept internațional, deși în contextul normei constituționale indicate dobândește valențe lato sensu, nu poate fi confundat cu regulamentul adoptat la nivelul Uniunii Europene, act juridic ce se încadrează în legislația secundară a dreptului european. **(Decizia nr. 114 din 9 februarie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.9 alin.(1) lit.c) din Ordonanța Guvernului nr.37/2007 privind stabilirea cadrului de aplicare a regulilor privind perioadele de conducere, pauzele și perioadele de odihnă ale conducătorilor auto și utilizarea aparatelor de înregistrare a activității acestora, publicată în Monitorul Oficial nr.244 din 11.04.2012)** 256
12. În scopul asigurării aplicării în România, de la data aderării României la Uniunea Europeană, a prevederilor Regulamentului (CE) nr.2006/2004 al Parlamentului european și al Consiliului din 27 octombrie 2004, a fost adoptată Hotărârea Guvernului nr.244/

2007 privind autoritățile competente responsabile cu aplicarea legislației din domeniul protecției consumatorilor și cooperarea dintre autoritățile naționale în acest domeniu, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.187 din 19 martie 2007, modificată prin Hotărârea Guvernului nr.784/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea J, nr.561 din 24 iulie 2008, care, prin art.2, desemnează Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor ca birou unic de legătură responsabil cu aplicarea Regulamentului (CE) nr.2006/2004, precum și autoritățile competente să asigure aplicarea legislației în domeniul protecției consumatorilor în conformitate cu acesta, prevăzute în anexa care face parte integrantă din hotărâre. (Decizia nr. 252 din 15 martie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.10 lit.b) din Ordonanța Guvernului nr.21/1992 privind protecția consumatorilor, publicată în Monitorul Oficial nr.333 din 17.05.2012)	261
13. Regulamentul (CE) nr.805/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr.143 din 30 aprilie 2004, invocat de autorul excepției de neconstituționalitate, a avut în vedere crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate, el aplicându-se în cazul emiterii unui titlu executoriu de către o instanță dintr-o țară membră, urmând ca executarea să aibă loc într-o altă țară membră. Autorul excepției de neconstituționalitate nu se află în ipoteza prevăzută de regulamentul Uniunii Europene, astfel încât Curtea nu poate proceda mai departe la analiza dispozițiilor din Codul de procedură civilă prin prisma dispozițiilor din regulamentul Uniunii Europene. (Decizia nr. 468 din 8 mai 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.274 alin.1, 2 și 3 din Codul de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial nr.524 din 27.07.2012) .	267
14. Textele din Legea nr.85/2006, care constituie cadrul legal general în materia insolvenței, stabilesc anumite măsuri de protecție a debitorilor aflați în insolvență, respectiv suspendarea de drept a oricăror acțiuni judiciare, extrajudiciare sau măsuri de executare silită pentru realizarea creanțelor asupra debitorului sau bunurilor sale începând cu data deschiderii procedurii, precum și menținerea contractelor în derulare la data deschiderii procedurii. Potrivit Regulamentului (CE) nr.1.346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr.160 din 30 iunie 2000, cu modificările ulterioare, este lăsată la aprecierea statelor legiferarea privind condițiile pentru deschiderea, desfășurarea și închiderea procedurii de insolvență, inclusiv stabilirea efectelor procedurii de insolvență asupra contractelor în derulare la care debitorul este parte. (Decizia nr. 342 din 24 septembrie 2013 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.36 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.66/2011 privind prevenirea, constatarea și sancționarea neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora, publicată în Monitorul Oficial nr. 669 din 31.10.2013)	270
Capitolul IV Aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene	279
1. Prevederile invocate din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, act distinct ca natură juridică de celelalte tratate internaționale invocate, de principiu, sunt aplicabile în controlul de constituționalitate în măsura în care asigură, garantează și dezvoltă prevederile constituționale în materia drepturilor fundamentale, cu alte cuvinte, în măsura în care nivelul lor de protecție este cel puțin la nivelul normelor constituționale în domeniul drepturilor omului. (Decizia nr. 871 din 25 iunie 2010 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, publicată în Monitorul Oficial nr.433 din 28.06.2010)	279

2. Prevederile Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene sunt aplicabile în controlul de constituționalitate în măsura în care asigură, garantează și dezvoltă prevederile constituționale în materia drepturilor fundamentale, cu alte cuvinte, în măsura în care nivelul lor de protecție este cel puțin la nivelul normelor constituționale în domeniul drepturilor omului. Ținând cont că dispozițiile art.1 din aceasta se referă la demnitatea umană, care este inviolabilă, nu se poate susține că o sancțiune procedurală pecuniară aplicată de instanță conducătorului autorității publice în scopul asigurării executării unei hotărâri judecătorești - astfel cum prevede textul de lege criticat - ar afecta demnitatea umană a conducătorului autorității publice respective. **(Decizia nr. 1479 din 8 noiembrie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.24 alin.(2) din Legea contenciosului administrativ nr.554/2004, publicată în Monitorul Oficial nr.59 din 25.01.2012)** 291
3. În ceea ce privește statele membre, din jurisprudența Curții de Justiție de la Luxemburg rezultă fără ambiguitate că acestora le este impusă obligația de a respecta drepturile fundamentale ale persoanei definite în cadrul Uniunii, în cazul în care pun în aplicare dreptul Uniunii. Curtea de Justiție a confirmat această jurisprudență în termenii următori: "În plus, trebuie reamintit faptul că cerințele care decurg din protejarea drepturilor fundamentale în cadrul ordinii juridice comunitare obligă, de asemenea, statele membre atunci când acestea pun în aplicare norme comunitare" (Hotărârea din 13 aprilie 2000, pronunțată în Cauza C-292/97, paragraful 37). Bineînțeles, această normă, așa cum este consacrată în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, se aplică în egală măsură autorităților centrale și instanțelor regionale sau locale, precum și organismelor publice în cazul în care pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, statele membre trebuie, pe cât posibil, să aplice aceste norme în conformitate cu aceste cerințe (Hotărârea din 24 martie 1994 pronunțată în Cauza C-2/92 *The Queen and Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Dennis Clifford Bostock*, paragraful 16). **(Decizia nr. 53 din 25 ianuarie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.30 alin.3 din Codul de procedură penală, precum și a dispozițiilor art.244-246, art.248 și 279 din Legea nr.297/2004 raportate la art.244 alin.(5) lit.a) pct.2 și lit.b) și alin.(7) lit.a) cu aplicarea art.276 lit.c) din Legea nr.297/2004 privind piața de capital, publicată în Monitorul Oficial nr.234 din 06.06.2012)** 296
4. În ceea ce privește invocarea prevederilor cuprinse în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, raportarea acestor prevederi cuprinse într-un act având aceeași forță juridică ca și tratatele constitutive ale Uniunii Europene trebuie să se facă la dispozițiile art.148 din Constituție, iar nu la cele cuprinse în art.20 din Legea fundamentală, care se referă la tratatele internaționale privind drepturile omului. **(Decizia nr. 967 din 20 noiembrie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.1 pct.1¹ și art.299 alin.1¹ din Codul de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial nr.853 din 18.12.2012)** 312
5. Potrivit dispozițiilor art.41 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, dreptul la bună administrare semnifică dreptul oricărei persoane - cetățean al Uniunii Europene - "de a beneficia, în ce privește problemele sale, de un tratament imparțial, echitabil și într-un termen rezonabil din partea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii". Așadar, dreptul la bună administrare, astfel cum acesta este prevăzut în Cartă, poate fi invocat în relația dintre cetățenii Uniunii Europene și instituțiile, organele și agențiile Uniunii, cu privire la activitatea acestora din urmă. **(Decizia nr. 12 din 22 ianuarie 2013 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.6 alin.(4), art.10 alin.(2), art.15 alin.(5), art.17 alin.(1) lit.d) și e), art.88 alin.(1), art.91 și ale art.93¹ din Legea audiovizualului nr.504/2002, publicată în Monitorul Oficial nr.114 din 28.02.2013)** 317

Capitolul V

Transpunerea directivelor în dreptul intern 330

1. Prin stabilirea unor reguli referitoare la circulația pe drumurile publice, inclusiv privind impunerea obligației criticate pentru neconstituționalitate în prezenta cauză, legiuitorul a urmărit și "(...) ocrotirea vieții, integrității corporale și a sănătății persoanelor participante la trafic sau aflate în zona drumului public, protecția drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor respective (...)". De altfel, această obligație este în acord cu exigențele Uniunii Europene în materie, concretizate în prevederile Directivei Consiliului Uniunii Europene din 16 decembrie 1991, de apropiere a legislațiilor statelor membre privind utilizarea obligatorie a centurii de siguranță în vehiculele cu o capacitate mai mică de 3,5 tone (publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 373/26 din 31 decembrie 1991). **(Decizia nr. 689 din 11 septembrie 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.36 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.195/2002 privind circulația pe drumurile publice, publicată în Monitorul Oficial nr.717 din 23.10.2007)** 330

2. Ordonanța Guvernului nr.15/2002 introduce tariful de utilizare a rețelei de drumuri naționale din România pentru toate vehiculele înmatriculate și pentru toți utilizatorii români și străini, structurat în funcție de perioada de parcurs și staționare, încadrarea în clasa de emisii poluante, masa totală maximă autorizată și numărul de axe, după caz. Potrivit art.15, ordonanța transpune Directiva Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene nr.62/1999/CE din 17 iunie 1999, cu privire la taxarea vehiculelor de transport marfă pentru utilizarea anumitor infrastructuri, publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene nr.L187/42 din 20 iulie 1999, în ceea ce privește tarifarea utilizării infrastructurii de transport rutier. **(Decizia nr. 782 din 20 septembrie 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Ordonanței Guvernului nr.15/2002 privind introducerea tarifului de utilizare a rețelei de drumuri naționale din România, publicată în Monitorul Oficial nr.736 din 31.10.2007)** 333

3. Obligația instituită în sarcina conducătorilor de autovehicule și persoanelor care ocupă locuri prevăzute prin construcție cu centuri sau dispozitive de siguranță ori omologate de a le utiliza reprezintă măsuri de ordin legislativ menite să asigure protejerea vieții, sănătății și integrității fizice a persoanelor, iar necesitatea impunerii unei astfel de obligații a fost dovedită de studii care au relevat că purtarea centurilor sau a dispozitivelor de siguranță reduce riscul producerii unor accidente mortale sau cu consecințe grave pe drumurile publice. Această obligație este în acord cu exigențele Uniunii Europene, concretizate în prevederile Directivei Consiliului Uniunii Europene din 16 decembrie 1991, de apropiere a legislațiilor statelor membre privind utilizarea obligatorie a centurii de siguranță în vehiculele cu o capacitate mai mică de 3,5 tone (publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 373/26 din 31 decembrie 1991). **(Decizia nr. 1172 din 11 decembrie 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.36 alin.(1), ale art.99 alin.(1) pct.8 și ale art.108 alin.(1) lit.a) pct.3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.195/2002 privind circulația pe drumurile publice, publicată în Monitorul Oficial nr.54 din 23.01.2008)** 335

4. Curtea nu poate reține criticile referitoare la neconstituționalitatea dispozițiilor art.25 alin.(1) din Legea nr.122/2006 privind azilul în România. Curtea constată că legea amintită este rezultatul armonizării legislației naționale cu prevederile aquis-ului comunitar în domeniul azilului și observă că textul de lege criticat nu face altceva decât să transpună dispozițiile art.12 alin.(2) din Directiva Consiliului Uniunii Europene 2004/83/CE din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul

de refugiat ori persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate. (Decizia nr. 1033 din 9 octombrie 2008 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.23, art.25 alin.(1), art.26 alin.(1) și (2) pct.2 și 3 și art.63 din Legea nr.122/2006 privind azilul în România, publicată în Monitorul Oficial nr.757 din 10.11.2008)	339
5. Îndeplinirea obligației asumate de România față de statele membre ale Uniunii Europene constând în transpunerea, până la momentul aderării, a tuturor directivelor comunitare în vigoare la data semnării Tratatului de aderare poate fi considerată o situație extraordinară a cărei reglementare nu mai poate fi amânată, ținând cont de faptul că, astfel cum se precizează în preambulul ordonanței, aceasta transpune în legislația națională prevederile Directivei 2000/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 iunie 2000 privind combaterea întârzierii plăților în tranzacțiile comerciale. (Decizia nr. 1070 din 8 septembrie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr.119/2007 privind măsurile pentru combaterea întârzierii executării obligațiilor de plată rezultate din contracte comerciale, publicată în Monitorul Oficial nr.703 din 20.10.2009)	343
6. Limitarea exercițiului dreptului la viață intimă și la secretul corespondenței și a libertății de exprimare. Neconstituționalitatea Legii nr.298/2008, ce transpunea în planul legislației naționale Directiva 2006/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2006 privind păstrarea datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului sau de rețele de comunicații publice și de modificare a Directivei 2002/58/CE. (Decizia nr. 1258 din 8 octombrie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor Legii nr.298/2008 privind reținerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului sau de rețele publice de comunicații, precum și pentru modificarea Legii nr.506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice, publicată în Monitorul Oficial nr.798 din 23.11.2009)	346
7. Legiuitorul român a adoptat aceleași criterii de evaluare a unei căsătorii în vederea stabilirii caracterului său autentic sau convențional ca și cele prevăzute în legislația Uniunii Europene. Astfel, elementele enumerate în cuprinsul art.63 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.194/2002 au fost preluate integral din Rezoluția Consiliului Uniunii Europene din 4 decembrie 1997 cu privire la măsurile ce pot fi adoptate pentru combaterea căsătoriilor de conveniență (97/C 382/01), care se referă la căsătoriile încheiate între cetățeni ai statelor membre sau rezidenți legali pe teritoriul acestora și persoane care au naționalitatea unui stat terț. În plus, art.35 din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la libera circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr.1.612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE permite statelor membre ca, în caz de abuz de drept sau în caz de fraudă. (Decizia nr. 432 din 15 aprilie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.62 alin.(1) lit.a) pct.(iii), art.63 și 84 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.194/2002 privind regimul străinilor în România, publicată în Monitorul Oficial nr.361 din 02.06.2010)	356
8. Textul de lege criticat nu face altceva decât să transpună la nivelul legislației naționale dispozițiile art.16 alin.(1) din Directiva Consiliului Uniunii Europene 2004/83/CE din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le	

- îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 304 din 30 septembrie 2004, potrivit căroră „*Un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid încetează să mai poată beneficia de protecție subsidiară atunci când circumstanțele care au justificat acordarea unei astfel de protecții încetează să existe sau au evoluat astfel încât protecția nu mai este necesară*”. **(Decizia nr. 631 din 12 mai 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.99 din Legea nr.122/2006 privind azilul în România, publicată în Monitorul Oficial nr.536 din 29.07.2011)** 362
9. Prin dispozițiile legale supuse controlului de constituționalitate, sunt transpuse în dreptul intern prevederile art.5 referitoare la drepturile conferite de marcă, cuprinse în Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (versiune codificată), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (JOUE) seria L nr.299 din 8 noiembrie 2008. **(Decizia nr. 688 din 31 mai 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.36 din Legea nr.84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice, publicată în Monitorul Oficial nr.537 din 29.07.2011)** 365
10. Textul criticat instituie obligația societăților de a depune, într-un anumit termen, situații financiare anuale sau alte acte la oficiul registrului comerțului, sub sancțiunea unei posibile dizolvării a societății în cazurile în care această obligație nu este respectată. Aceste prevederi au fost adoptate pentru alinierea legislației românești la standardele impuse de acquis-ul comunitar în materia societăților comerciale, obligația privind publicitatea situațiilor financiare fiind prevăzută de art.2 alin.(1) lit.f) din Prima Directivă a Consiliului European nr.68/151/CEE din 9 martie 1968, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr.65 din 14 martie 1968. Potrivit acestor dispoziții, statele membre adoptă măsurile necesare pentru a asigura publicitatea obligatorie a situațiilor financiare ale societăților comerciale, aferente fiecărui an, fără să excepteze expres societățile cu răspundere limitată. Este de observat și faptul că textul directivei menționate nu face nicio diferență între societățile comerciale cu răspundere limitată și celelalte societăți, chiar dacă autorul excepției este nemulțumit de faptul că prevederile criticate obligă și societățile cu răspundere limitată să depună situațiile financiare. În cauza de față, deși textul nu mai este în vigoare, fiind abrogat expres prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.37/2011, Curtea apreciază că la data când era în vigoare nu încălca nici prevederile constituționale invocate și nici Directiva Consiliului European nr.68/151/CEE din 9 martie 1968, astfel încât poate servi ca temei legal pentru acțiunea formulată de Oficiul Registrului Comerțului de pe lângă Tribunalul Maramureș împotriva autorului excepției. **(Decizia nr. 879 din 30 iunie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.237 alin.(1) lit.b) din Legea nr.31/1990 privind societățile comerciale, publicată în Monitorul Oficial nr.673 din 21.09.2011)** 369
11. Obligația instituită, prin textele de lege criticate, în sarcina conducătorilor de autovehicule de a utiliza și în timpul zilei luminile de întâlnire, reprezintă o măsură de ordin legislativ menită să asigure protejarea vieții, sănătății și integrității fizice a persoanelor, iar necesitatea impunerii unei astfel de obligații a fost dovedită de studii care au relevat că folosirea luminilor de întâlnire și în timpul zilei reduce riscul producerii unor accidente mortale sau cu consecințe grave pe drumurile publice. Această obligație este în acord cu exigențele Uniunii Europene, concretizate în prevederile Directivei 2008/89/CE a Comisiei din 24 septembrie 2008 de modificare, în scopul adaptării sale la progresul tehnic, a Directivei 76/756/CEE a Consiliului referitoare la instalarea dispozitivelor de iluminat și de semnalizare luminoasă ale autovehiculelor și ale remorcilor

acestora. **(Decizia nr. 932 din 7 iulie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.44 alin.(2), art.99 alin.(2) și art.108 alin.(1) lit.a) pct.7 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.195/2002 privind circulația pe drumurile publice, publicată în Monitorul Oficial nr.525 din 26.07.2011)** 372

12. Nici prevederile art.139 alin.(6) și (11) din Legea nr.8/1996 nu contravin textelor din Legea fundamentală invocate, observând că acestea reprezintă, de asemenea, transpunerea la nivelul legislației naționale a reglementării europene în domeniu, mai exact, a dispozițiilor art.7 alin.(1) din aceeași Directivă 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului, care stabilesc că *“Înainte chiar de introducerea unei acțiuni pe fond, statele membre se asigură că autoritățile judecătorești competente pot, la cererea unei părți care a prezentat dovezi în mod rezonabil accesibile și suficiente în sprijinul pretențiilor sale privind încălcarea drepturilor sale de proprietate intelectuală sau iminența unei astfel de încălcări, să ordone măsuri provizorii rapide și eficiente pentru a conserva dovezile pertinente referitoare la încălcarea menționată, sub rezerva asigurării protecției informațiilor confidentiale (...)”*. **(Decizia nr. 960 din 12 iulie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.139 alin.(6) și (11) din Legea nr.8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, precum și a prevederilor art.9 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.100/2005 privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate industrială, publicată în Monitorul Oficial nr.668 din 20.09.2011)** 375

13. Textele de lege criticate sunt redactate într-o manieră clară, lipsită de orice echivoc, de natură să satisfacă cerința predictibilității legii, invocată de autorul excepției. De altfel, acestea transpun în legislația națională prevederile Directivei 2004/83/CE a Consiliului Uniunii Europene din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională, și referitoare la conținutul protecției acordate, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr.304 din 30 septembrie 2004. **(Decizia nr. 1351 din 13 octombrie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.25 alin.(1) lit.b) și alin.(2) și art.100 lit.b) din Legea nr.122/2006 privind azilul în România, publicată în Monitorul Oficial nr.869 din 09.12.2011) ...** 379

14. Dispozițiile de lege criticate transpun în dreptul intern o reglementare secundară a Uniunii Europene, și anume o directivă, act obligatoriu care stabilește în sarcina statelor membre destinare o obligație de rezultat în ceea ce privește transpunerea, obligație care însă nu este de natură să împiedice legiuitorul național să reglementeze mai amplu, mai riguros sau mai detaliat domeniul vizat. Legiuitorul național este obligat însă să efectueze această operațiune în mod corect, în acord cu scopul și spiritul directivei europene transpuse care, în cazul de față, vizează asigurarea unei mai eficiente protecții a consumatorilor. De altfel, pct.9 din preambulul Directivei 2008/48/CE prevede necesitatea de a asigura consumatorilor din Uniunea Europeană un nivel ridicat și echivalent de protecție a intereselor lor și de a crea o veritabilă piață internă, recunoscând dreptul statelor membre de a menține sau de a introduce, în anumite condiții, dispoziții legale naționale suplimentare. Interdicția adresată statelor membre, prin același pct.9, de a menține sau de a introduce alte dispoziții de drept intern decât cele prevăzute de directivă nu se aplică decât în cazul dispozițiilor armonizate din directivă. Referitor la acest aspect, și anume la faptul dacă legiuitorul delegat a afectat prin ordonanța de urgență dispozițiile armonizate, Curtea mai reține că instanțele de judecată, împreună cu CJUE, sunt singurele competente să analizeze și să constate neconcordanța dintre legislația internă ce vizează transpunerea unei directive și dreptul Uniunii Europene. **(Decizia nr. 1540 din 6 decembrie 2011 referitoare la excepția de**

neconstituționalitate a dispozițiilor art.2, art.13 alin.(2), art.14 alin.(1) lit.t) și alin.(2), art.35 alin.(1) și (2), art.36, art.38 alin.(1), art.46 alin.(2), art.55 alin.(3), art.88 alin.(1) lit.b) și d) și alin.(2) și (3), art.89, art.91, art.92 și art.95 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2010 privind contractele de credit centru consumatori, publicată în Monitorul Oficial nr.151 din 07.03.2012) 383

15. România, fiind un stat de drept, care face parte din Uniunea Europeană și care și-a asumat anumite obligații față de aceasta în baza art.148 alin.(2) și (4) din Constituția României, trebuie să respecte prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și să asigure ducerea la îndeplinire a cerințelor celorlalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu. Necesitatea transpunerii și implementării în legislația națională a Directivei 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului, care trebuia realizată până la data de 11 iunie 2010, nu poate justifica, singură, îndeplinirea cerințelor prevăzute de art.115 alin.(4) referitor la existența unei situații extraordinare. Mai mult, o atare concluzie este susținută și de faptul că Guvernul nu a făcut demersurile necesare și nu a depus vreun proiect de lege la Parlament prin care să se urmărească transpunerea Directivei 2008/48/CE, astfel că Guvernul nu ar putea invoca propria culpă pentru netranspunerea în timp util a acesteia. **(Decizia nr. 1622 din 20 decembrie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.2 alin.(1), art.13 alin.(2), art.14 alin.(1) lit.t), art.36, art.88 alin.(1) lit.b) și d) și alin.(2) și (3), art.91, art.92 și art.95 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, publicată în Monitorul Oficial nr.156 din 08.03.2012) 391**

16. După intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona - 1 decembrie 2009, structura pe piloni a Uniunii Europene a fost eliminată, iar, pe de altă parte, că Directiva 79/7/CEE a Consiliului din 19 decembrie 1978 privind aplicarea treptată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale, publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, seria L, nr.6 din 10 ianuarie 1979, Directiva 86/378/CEE a Consiliului din 24 iulie 1986 privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în cadrul regimurilor profesionale de securitate socială, publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, seria L, nr.225 din 12 august 1986, sau Directiva 2004/113/CE a Consiliului din 13 decembrie 2004 de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr.373 din 21 decembrie 2004, nu impun în sarcina statelor obligația de a prevedea pensii de serviciu în dauna celor generale, aceasta fiind doar o opțiune a lor, astfel încât susținerile Tribunalului Timiș - Secția civilă, potrivit cărora "dreptul la pensia de serviciu face parte din Pilonul I al Uniunii Europene", sunt, în mod evident, eronate. **(Decizia nr. 37 din 24 ianuarie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.1 lit.c) și art.3 din Legea nr.119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, publicată în Monitorul Oficial nr.155 din 08.03.2012) 398**

17. Prevederile legislației europene, respectiv ale Directivei 2007/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2007 de modificare a Directivelor 89/665/CEE și 92/13/CEE ale Consiliului în ceea ce privește ameliorarea eficacității căilor de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziții publice, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr.335/31 din 20 decembrie 2007, statuează că "statele membre adoptă măsurile necesare pentru a garanta că, în ceea ce privește contractele circumscrise domeniului (de aplicare al Directivei 2004/18/CE), deciziile luate de autoritățile contractante pot fi supuse unor căi de atac efective și, în special, cât se poate de rapide [...]". **(Decizia nr. 284 din 27 martie 2012 referitoare la excepția de**

neconstituționalitate a dispozițiilor art.255 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii, publicată în Monitorul Oficial nr.344 din 21.05.2012) 406

Capitolul VI

Invocarea jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene în motivarea deciziilor Curții Constituționale 413

1. Excepția de nelegalitate a actelor administrative cu caracter normativ nu poate fi ridicată în fața unei instanțe naționale, astfel că nu poate fi reținută critica formulată de autorul excepției prin prisma art.241 din Tratatul de instituire a Comunității Europene. Astfel, în cauzele conexe *Milchwerke Heinz Wohrmann & Sohn KG și Alfons Lutticke GmbH împotriva Comisiei Comunității Economice Europene* (cauzele 31 și 33 din 1962), instanța europeană a observat că “rezultă din formularea și din cadrul general al articolului că nu este avută în vedere declararea inaplicabilității unui regulament, pe cale incidentală și cu efect limitat, decât în cadrul unei acțiuni introduse chiar în fața Curții de Justiție pe baza unei alte dispoziții a tratatului” și că “articolul 184 [actualmente 241] are ca scop unic protejarea justițiabilului împotriva aplicării unui regulament nelegal, fără a pune în discuție, pentru aceste motive, regulamentul, care nu mai poate fi contestat din cauza expirării termenelor stabilite la articolul 173 [actualmente 230]”. **(Decizia nr. 944 din 25 iunie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.4 alin.(1) din Legea contenciosului administrativ nr.554/2004, publicată în Monitorul Oficial nr.646 din 01.10.2009) 413**

2. Avocatul, prin exercitarea profesiei sale, îndeplinește o activitate economică, activitate care constă în oferirea de bunuri sau servicii pe o piață liberă (Hotărârea din 19 februarie 2002, pronunțată în *Cauza Wouters și alții de către Curtea de Justiție a Comunităților Europene*), însă orice activitate economică se desfășoară “în condițiile legii”, în consecință, legiuitorul a apreciat că valoarea onorariului trebuie să fie proporțională cu serviciul prestat, instituind astfel posibilitatea limitării sale în cazul în care nu există un just echilibru între prestația avocațială și onorariul solicitat. **(Decizia nr. 917 din 6 iulie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.274 alin.3 din Codul de procedură civilă, publicată în Monitorul Oficial nr.524 din 28.07.2010) . 417**

3. Sunt de reținut considerentele CJUE în fața unor argumente precum cele vizând rolul femeii în familie. Plecând de la principiul asigurării unei remunerări egale între femei și bărbați, pentru o muncă egală, CJUE, prin Decizia din 13 noiembrie 2008, pronunțată în cauza Comisia Comunităților Europene contra Italiei C-46/07, dar și prin Decizia din 26 martie 2009, pronunțată în cauza Comisia Comunităților Europene contra Greciei C-559/07, statua că măsurile sociale trebuie să contribuie la asigurarea unei vieți profesionale a femeilor egale cu cea a bărbaților. Impunerea unor vârste de pensionare diferite nu are aptitudinea de a compensa dezavantajele și greutățile pe care le întâmpină femeile în cariera lor profesională din cauza statutului lor social. De asemenea, s-a amintit că preocuparea pentru creșterea copiilor nu trebuie raportată doar la femei, ci și la bărbați și că, din această perspectivă, situația celor două sexe este comparabilă. Față de toate cele arătate mai sus, se impune o schimbare a opticii sale în ceea ce privește problema egalizării vârstei de pensionare între bărbați și femei. Fără a putea să se pronunțe tranșant asupra oportunității sale, totuși, opoziția față de această soluție ar semnifica, în prezent, însăși opunerea unui curent social care are o amploare internațională, la ale cărui standarde România este chemată să se ridice. Desigur, nu pot fi negate discrepanțele existente încă între condițiile sociale actuale din România și aceste standarde. De aceea, Curtea consideră că soluția adoptată de legiuitor prin

- Legea privind sistemul unitar de pensii publice, în sensul unei creșteri treptate a vârstei de pensionare a femeii pe parcursul a 15 ani este singura în măsură să asigure adecvarea acestei măsuri la realitatea socială și să dea un caracter constituțional normei de lege. **(Decizia nr. 1237 din 6 octombrie 2010 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.6 alin.(1) pct.I lit.c) și pct.IV lit.e), ale art.53 alin.(1), art.54, art.65 alin.(4), art.102 alin.(1) și (2) și ale art.196 lit.b), e), g), r) și s) din Legea privind sistemul unitar de pensii publice, precum și ale legii în ansamblul său, publicată în Monitorul Oficial nr.785 din 24.11.2010)** 419
4. Comisia de examinare a contestației formulate de autorul excepției împotriva deciziei de respingere a înregistrării mărcii a admis această contestație, astfel că invocarea excepției de neconstituționalitate în cadrul acțiunii în pretenții promovată de acesta nu mai prezintă un interes legitim. În același sens, CJCE, în Hotărârea din 11 martie 1980, pronunțată în Cauza Foglia contra Novello, a admis că nu este competentă a se pronunța în cazul în care ar fi obligată să pronunțe hotărâri în cauze provocate, *“care ar pune în pericol întregul sistem al căilor de atac aflate la dispoziția persoanelor private pentru a le permite să se apere.”* **(Decizia nr. 137 din 1 februarie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.86 alin.(1) și (3) și ale art.88 din Legea nr.84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice, precum și ale pct.17 lit.a) din anexa nr.4 la Ordonanța Guvernului nr.41/1998 privind taxele în domeniul protecției proprietății industriale și regimul de utilizare a acestora, publicată în Monitorul Oficial nr.320 din 10.05.2011)** 446
5. Trebuie luată în considerare și jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene în domeniul libertății de a presta servicii, prevăzute de art.49 CE. Astfel, prin Hotărârea din 3 iunie 2010, pronunțată în Cauza C-258/08, *Ladbroke's Betting & Gaming Ltd, Ladbroke's International Ltd contra Stichting de Nationale Sporttotalisator*, CJUE și-a reconfirmat jurisprudența potrivit căreia, în domeniul reglementării jocurilor de noroc, statele membre dispun de o marjă foarte largă de acțiune. CJUE a fixat criteriile pe care instanțele naționale trebuie să le aibă în vedere în contextul verificărilor privind aptitudinea reglementării naționale de a limita dependența de jocurile de noroc și de a preveni fraudă în domeniu. Instanța europeană a decis că obiectivul principal urmărit de reglementarea națională trebuie să fie lupta împotriva criminalității, mai precis protecția consumatorilor de jocuri de noroc împotriva fraudelor săvârșite de operatori. **(Decizia nr. 1344 din 13 octombrie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr.77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc, în ansamblu, și a dispozițiilor art.1 alin.(1), art.12 alin.(5), art.14, art.15 alin.(1) lit.a) pct.(ii), alin.(4) și (6), art.17 alin.(1), (7) și (9), art.20, art.22 alin.(2), art.27 alin.(1), (3) și (4), art.28 alin.(3) și (4) și art.29 din aceasta, în special, precum și a dispozițiilor art.77 alin.(2) din Legea nr.571/2003 privind Codul fiscal, publicată în Monitorul Oficial nr.32 din 16.01.2012)** 453
6. Curtea constată că este neîntemeiată și susținerea referitoare la cauzarea de prejudicii irecuperabile comerciantului, prin exercitarea dreptului de denunțare unilaterală a contractului de către consumator. În acest sens a statuat și Curtea de Justiție a Uniunii Europene, prin Hotărârea din 3 septembrie 2009, în Cauza *Pia Messner/Firma Stefan Kruger* (a se vedea Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria C nr.256 din 24 octombrie 2009), pronunțând o hotărâre preliminară în interpretarea art.6 - *Dreptul de retractare* cuprins în Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr.144 din 4 iunie 1997, directivă transpusă în legislația internă prin actul normativ criticat. **(Decizia nr. 1591 din 13 decembrie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.7 alin.(1) din Ordonanța**

Guvernului nr.130/2000 privind protecția consumatorilor la încheierea și executarea contractelor la distanță, publicată în Monitorul Oficial nr.80 din 01.02.2012)	466
Capitolul VII	
Remedii procesuale în cazul încălcării dreptului Uniunii Europene	470
1. Prin consacrarea în cuprinsul Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 a dreptului de a cere revizuirea unei hotărâri pronunțate cu nesocotirea acestui principiu, s-a conferit eficacitate prevederii constituționale menționate, instituindu-se o modalitate concretă de asigurare a aducerii la îndeplinire a obligațiilor pe care statul român și le-a asumat prin actul de aderare la Uniunea Europeană, inclusiv în ceea ce privește menținerea unității și stabilității ordinii normative europene. (Decizia nr. 1609 din 9 decembrie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 21 alin. (2) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, publicată în Monitorul Oficial nr. 70 din 27 ianuarie 2011)	470
2. Prevederile art.21 alin.(2) teza întâi din Legea contenciosului administrativ nr.554/2004 sunt neconstituționale în măsura în care se interpretează în sensul că nu pot face obiectul revizuirii hotărârile definitive și irevocabile pronunțate de instanțele de recurs, cu încălcarea principiului priorității dreptului Uniunii Europene, atunci când nu evocă fondul cauzei. Aceste dispoziții, sub aspectul reglementării motivului de revizuire referitor la încălcarea dreptului Uniunii Europene printr-o hotărâre irevocabilă, reflectă tocmai materializarea obligației asumate de autoritățile statului român, inclusiv cea judecătorească, de a garanta aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și din aplicarea principiului priorității dreptului Uniunii Europene. Lipsa unui asemenea motiv de revizuire ar echivala cu negarea forței juridice pe care o au hotărârile Curții de Justiție a Uniunii Europene asupra instanțelor judecătorești din statele membre, ar priva justițiabilul de efectele obligatorii ale acestor hotărâri și ar însemna nesocotirea principiului aplicării de prioritate a dreptului unional. În virtutea calității de stat membru al Uniunii Europene, statul român are obligația de a pune la dispoziția instanțelor judecătorești și, implicit, a justițiabililor, un instrument juridic eficient care să asigure aplicarea normelor Uniunii Europene, acestea având caracter prioritar față de dispozițiile contrare din legile interne. (Decizia nr. 1039 din 5 decembrie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor Legii nr.299/2011 pentru abrogarea alin.(2) al art.21 din Legea contenciosului administrativ nr.554/2004 și ale art.21 alin.(2) teza întâi din Legea contenciosului administrativ nr.554/2004, publicată în Monitorul Oficial nr.61 din 29.01.2013)	476
Capitolul VIII	
Participarea României la procesele decizionale ale Uniunii Europene	490
1. În Consiliul European statele membre sunt reprezentate la cel mai înalt nivel, respectiv de instituția care poate angaja statul în planul relațiilor externe, și nu de cea care asigură realizarea obiectivelor deja stabilite. Odată explicitate prevederile constituționale asupra cărora practic poartă acest conflict juridic de natură constituțională, Președintele României nu numai că are dreptul, dar are și obligația asumată în actul de aderare de a participa la reuniunile Consiliului European; în caz contrar, s-ar încălca angajamentele pe care România și le-a asumat prin acesta. (Decizia nr. 683 din 27 iunie 2012 asupra conflictului juridic de natură constituțională dintre Guvern, reprezentat de primul-ministru, pe de o parte, și Președintele României, pe de altă parte, publicată în Monitorul Oficial nr.479 din 12.07.2012)	490

2. Nefiind o putere delegată, ci proprie Președintelui României, reprezentarea statului poate fi delegată, printr-un act de voință expres, de către acesta atunci când consideră necesar. Totodată, Curtea a observat că art.80 alin.(1) din Constituție este un text constituțional de principiu. De aceea, el nu trebuie interpretat restrictiv, ci în spiritul Constituției, respectiv coroborat cu art.91 și art.148 alin.(4) din Constituție, acest ultim text prevăzând, în mod expres, că Parlamentul, Președintele României, Guvernul și autoritatea judecătorească trebuie să garanteze “obligațiile rezultate din actul aderării”. Or, una dintre aceste obligații este reprezentarea la cel mai înalt nivel a României în cadrul Consiliului European, respectiv de către autoritatea publică ce are competența de a angaja România la nivel de stat. Altfel, s-ar ajunge la o golire de conținut a dispozițiilor art.148 alin.(4) din Constituție în privința Președintelui României; or, este de principiu admis că orice normă este edictată în sensul de a produce efecte juridice. **(Decizia nr. 784 din 26 septembrie 2012 asupra sesizării de neconstituționalitate a dispozițiilor art.2 lit.e), art.3, art.18 și art.19 din Legea privind cooperarea între Parlament și Guvern în domeniul afacerilor europene, publicată în Monitorul Oficial nr.701 din 12.10.2012)** 516

3. Guvernul este cel care stabilește în final conținutul mandatului sau al mandatului general, după caz, la Consiliul Uniunii Europene. Acesta nu poate stabili conținutul mandatului sau al mandatelor generale decât într-o ședință de Guvern, la care Președintele României poate participa. În aceste condiții apare ca fiind la latitudinea Președintelui României participarea la aceste ședințe de Guvern, realizându-se, în caz de participare, o consultare și colaborare între vârfurile puterii executive. De asemenea, prin formațiunile sale, Consiliul Uniunii Europene pune în practică cele stabilite de Consiliul European; toate acestea demonstrează, desigur, necesitatea existenței unei strânse legături între modul de acțiune al Consiliului European și al Consiliului Uniunii Europene, fără ca acest lucru să echivaleze cu impunerea obligativității participării Președintelui României la definitivarea mandatului sau a mandatului general, după caz, la Consiliul Uniunii Europene. **(Decizia nr. 449 din 6 noiembrie 2013 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.2, 3 și 18 din Legea privind cooperarea dintre Parlament și Guvern în domeniul afacerilor europene, publicată în Monitorul Oficial nr.784 din 14.12.2013)** 531

Capitolul IX

Mecanismul de cooperare și verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției 547

1. Dispozițiile menționate din codurile de procedură civilă și penală referitoare la abținere și recuzare sunt de natură să satisfacă și exigențele cuprinse în Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 354, din 14 decembrie 2006, referitoare la existența, în toate statele membre, a unui sistem judiciar și administrativ imparțial, independent și eficient, înzestrat cu mijloace suficiente, între altele, pentru a lupta împotriva corupției. Astfel, obiectivul de referință constând în înființarea unei agenții pentru integritate cu responsabilități în domeniul verificării patrimoniului, al incompatibilităților și al conflictelor de interese potențiale, precum și cu capacitatea de a adopta decizii obligatorii care să poată duce la aplicarea unor sancțiuni disuasive nu presupune existența în sistemul normativ național a unor prevederi legale precum cea criticată în cauza de față. Tot astfel, nici obiectivul de referință privitor la garantarea unui proces judiciar mai transparent și mai eficient nu implică în mod necesar instituirea

unei interdicții de felul celei vizate de prezenta excepție de neconstituționalitate. **(Decizia nr. 1519 din 15 noiembrie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, publicată în Monitorul Oficial nr.67 din 27.01.2012)** 547

2. Prin Decizia 2006/928/CE a Comisiei Europene din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 354 din 14 decembrie 2006, s-a reținut că au fost identificate de Comisie “chestiuni rămase nerezolvate, în special în ceea ce privește responsabilizarea și eficiența sistemului judiciar” din România, în Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliul privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare, din 20 iulie 2011, se reține la acest capitol că “România nu s-a angajat încă într-un proces de reformă aprofundată a sistemului disciplinar”. Or, calitatea de membru al Uniunii Europene impune statului român obligația de a aplica acest mecanism și a da curs recomandărilor stabilite în acest cadru, în conformitate cu dispozițiile art.148 alin.(4) din *Constituție*, potrivit căroră “Parlamentul, Președintele României, Guvernul și autoritatea judecătorească garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actele aderării și din prevederile alineatului (2)”. **(Decizia nr. 2 din 11 ianuarie 2012 asupra obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și a Legii nr.317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, publicată în Monitorul Oficial nr.131 din 23.02.2012)** 559

Capitolul X

Cooperarea judiciară în materie penală în cadrul Uniunii Europene 588

1. În logica Deciziei-cadru a Consiliului nr.2002/584/JAI din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, care este implementată la nivel național prin Legea nr.302/2004, autoritatea judecătorească a statului membru în care persoana a fost arestată poate hotărî predarea acesteia, deci nu să se pronunțe cu privire la temeinicia măsurii preventive sau a hotărârii judecătorești pronunțate în statul solicitant. **(Decizia nr. 419 din 3 mai 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.79 alin.(1) lit.c), art.881 și art.89 alin.(2) și (3) din Legea nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, publicată în Monitorul Oficial nr.330 din 16.05.2007)** 588

2. Măsura arestării provizorii dispusă în vederea predării către un stat membru al Uniunii Europene constituie o măsură privativă de libertate temporară în acord cu art.23 alin. (2) din Constituția României, care satisface pe deplin exigențele constituționale prevăzute de art.21, partea având la îndemână toate garanțiile procesuale specifice unui proces echitabil, sens în care poate invoca unul din motivele de refuz al executării, are dreptul de a fi informat cu privire la conținutul mandatului european de arestare, are dreptul de a fi audiat și asistat de un apărător ales sau numit din oficiu, are dreptul la un interpret dacă nu înțelege ori nu vorbește limba română și are posibilitatea de a formula recurs împotriva hotărârii referitoare la arestare. **(Decizia nr. 1127 din 27 noiembrie 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor titlului III (art.77-108) din Legea nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, publicată în Monitorul Oficial nr.2 din 03.01.2008)** 592

3. Pentru a opri o eventuală privare de libertate dispusă de autoritățile judiciare române în executarea unui mandat european de arestare, partea interesată are deplina libertate

de a se apăra și de a se prezenta în fața autorității emitente a mandatului. A porni de la premisa încălcării drepturilor și libertăților fundamentale de către un stat cu care România a încheiat acorduri reciproce de colaborare internațională reprezintă un abuz de drept. (Decizia nr. 733 din 1 iunie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.91 din Legea nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, publicată în Monitorul Oficial nr.481 din 14.07.2010)	597
Capitolul XI	
Miscellanea	601
A. "Euro-prietenia" din perioada preaderării	601
1. Curtea observă că în această materie prevederile Legii nr.8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe au preluat mecanismul existent pe plan internațional. Sub acest din urmă aspect, sunt relevante unele dintre dispozițiile Directivei Consiliului Comunităților Europene (93/83/CEE) din 27 septembrie 1993 privind coordonarea unor reguli ale dreptului de autor și drepturilor conexe, aplicabile radiodifuziunii prin satelit și retransmiterii prin cablu (act normativ care, deși nu produce efecte juridice față de România, conține exigențe recunoscute pe plan internațional, acest act fiind de altfel invocat, în cadrul argumentării, de către însuși autorul excepției de neconstituționalitate). (Decizia nr. 253 din 28 noiembrie 2000 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.131 alin.(3), alin.(4) și alin.(5) din Legea nr.8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, publicată în Monitorul Oficial nr.261 din 22.05.2001)	601
2. Ordonanța de urgență a Guvernului nr.43/2005 s-a adoptat în scopul armonizării prevederilor legislației în domeniu cu dispozițiile Tratatului de aderare, precum și al înlăturării oricărui echivoc în ceea ce privește acordarea de ajutoare de stat societăților comerciale din siderurgie, prevăzându-se introducerea unei dispoziții prin care să se interzică în mod expres acordarea sau plata vreunui ajutor de stat societății, după data de 31 decembrie 2004. Urgența măsurii care s-a luat a fost justificată de faptul că România este strict monitorizată de Comisia Europeană la capitolul "Concurența", iar încălcarea acestor prevederi din Tratatul de aderare este de natură să atragă activarea Clauzei de salvagardare, cu consecința amânării aderării României la Uniunea Europeană, fără a se încălca prevederile art.115 alin.(4) din Constituție. (Decizia nr. 205 din 7 martie 2006 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.III din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.43/2005 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr.119/2001 privind unele măsuri pentru privatizarea Societății Comerciale Combinatul Siderurgic "Sidex" - S.A. Galați și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.51/1998 privind valorificarea unor active ale statului, precum și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.43/2005, în ansamblul ei, publicată în Monitorul Oficial nr.340 din 14.04.2006)	611
3. Referitor la critica privind existența în cuprinsul legii a unor reglementări aplicabile structurilor de la nivelul Uniunii Europene, în titlul IX "Cardul european și cardul național de asigurări sociale de sănătate" și în titlul XVII "Medicamentul", Curtea constată că preluarea unor reglementări adoptate de forurile Uniunii Europene nu semnifică depășirea competențelor, ci implementarea în dreptul intern a dreptului comunitar. Mai mult, art.863 lit.d) din legea criticată prevede că aceste dispoziții intră în vigoare la data aderării României la Uniunea Europeană. (Decizia nr. 298 din 29 martie 2006 referitoare la sesizarea de neconstituționalitate a Legii privind reforma în domeniul sănătății, publicată în Monitorul Oficial nr.372 din 28.04.2006)	615

4. În ceea ce privește invocarea jurisprudenței Curții de Justiție a Comunităților Europene, Curtea reține că, prin Hotărârea Santex, din 27 februarie 2003, instanța de la Luxemburg a statuat, în legătură cu instituirea unor termene de prescripție pentru unele proceduri referitoare la achiziții publice, că definirea condițiilor în care operează aceste termene ține de ordinea juridică a statelor membre și corespunde, în principiu, exigenței aplicării principiului securității raporturilor juridice. **(Decizia nr. 308 din 6 aprilie 2006 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.45 alin.(5) din Legea nr.10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, publicată în Monitorul Oficial nr.390 din 05.05.2006)** 634

5. Deși instituirea unor condiții pentru primirea în profesia de avocat reprezintă opțiunea legiuitorului, astfel de condiții nu pot fi impuse cu scopul de a discrimina o anumită categorie de persoane – a persoanelor deja pensionate pentru limită de vârstă sau a celor care au mai puțin de 5 ani până la împlinirea vârstei de pensionare - în raport cu celelalte categorii de persoane, fără a exista vreo justificare rațională și obiectivă. De altfel, în sensul celor de mai sus, Curtea de Justiție a Comunităților Europene, prin Hotărârea din 22 noiembrie 2005, pronunțată în cauza *W. Mangold contra R. Helm*, referitor la stabilirea unui criteriu de vârstă în materia încheierii contractelor de muncă, a statuat că „o [...] legislație, care reține vârsta muncitorului ca unic criteriu de aplicare a unui contract de muncă cu durată determinată, fără să se fi demonstrat că fixarea unui prag de vârstă [...] este în mod obiectiv necesară pentru atingerea unui obiectiv de inserție profesională [...], trebuie să fie considerată ca depășind cadrul potrivit și necesar pentru a atinge obiectivul urmărit”. **(Decizia nr.513 din 20 iunie 2006 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.16¹ din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, publicată în Monitorul Oficial nr.598 din 11 iulie 2006)** 638

B. Confuzii memorabile în privința dreptului Uniunii Europene 641

1. Confuzii între normele Consiliului Europei și cele ale Uniunii Europene. ”O altă critică constă în susținerea privind încălcarea Recomandării (2002)² privind accesul la documente oficiale adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, precum și încălcarea cap.2 (în realitate Titlul I – Articolul II-71) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, referitor la libertatea de informare. Și cu privire la aceste susțineri Curtea Constituțională constată că sunt neîntemeiate. Pentru a aplica dispozițiile prevăzute de art.148 din Constituție trebuie ca procesul de aderare a României la Uniunea Europeană să fie încheiat, astfel că la data pronunțării prezentei decizii nu poate fi analizată eventuala contradicție între textele de lege criticate și prevederile documentelor internaționale menționate.” **(Decizia nr. 568 din 19 septembrie 2006 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.12, art.13 și art.22 din Legea 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public și ale art.32 și art.33 din Legea nr.182/2002 privind protecția informațiilor clasificate, publicată în Monitorul Oficial nr.890 din 1.11.2006)** 641

2. Confuzii între normele Consiliului Europei și cele ale Uniunii Europene. ”Nu pot fi reținute nici criticile formulate în raport cu Recomandarea nr.(94)¹² a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, adoptată în data de 13 octombrie 1994 la cea de-a 516-a întâlnire a secretarilor de stat. De altfel, Curtea reține că acest tip de acte comunitare reprezintă măsuri legale ce permit instituțiilor Uniunii Europene să-și prezinte punctele de vedere în fața statelor membre, fără ca acestea să fie obligate să se conformeze soluției propuse de administrația comunitară. Recomandările, spre deosebire de opinii, pot fi date și din proprie inițiativă, reprezentând astfel doar poziția instituției de la care

emană, semnificația lor reală fiind de natură morală sau politică.” (Decizia nr. 588 din 19 iunie 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.228 și art.II alin.(3) din Legea nr.356/2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală, precum și pentru modificarea altor legi, publicată în Monitorul Oficial nr.581 din 23.08.2007)	647
3. Având în vedere că registrul comerțului îndeplinește un serviciu public de importanță deosebită în funcționarea pieței interne la nivelul Uniunii Europene, majoritatea statelor membre a stabilit organizarea registrului comerțului sub control public, în diferite forme. Astfel, în 33 <i>de state</i> (subl. ns.) registrul comerțului este organizat în subordinea unui minister și numai în două state registrul comerțului este ținut de camerele de comerț, însă acestea fie au statut de instituție publică în cadrul administrației publice locale, fie se află sub controlul unui minister. (Decizia nr. 1636 din 10 decembrie 2009 referitoare la sesizarea de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și completarea Legii camerelor de comerț din România nr.335/2007 și a Legii nr.26 1990 privind registrul comerțului, publicată în Monitorul Oficial nr.45 din 20.01.2010).	652
Anexă	668

Capitolul I

Raporturile dintre ordinea juridică națională și aceea a Uniunii Europene. Rolul și competențele Curții Constituționale

1. Prin actele de transfer al unor atribuții către structurile Uniunii Europene, acestea nu dobândesc, prin înzestrare, o “supracompetență”, o suveranitate proprie. În realitate, statele membre ale Uniunii Europene au decis să exercite în comun anumite atribuții care, în mod tradițional, țin de domeniul suveranității naționale. Integrarea României în Uniunea Europeană presupune respectarea dispozițiilor acquisului comunitar privitoare la libera circulație a capitalurilor, la drepturile cetățenilor europeni de a investi și de a dobândi bunuri în condiții de egalitate cu cetățenii români.

Decizia nr. 148 din 16 aprilie 2003 privind constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției României, publicată în Monitorul Oficial nr. 317 din 12.05.2003

În temeiul art.144 lit.a) din Constituția României, Curtea Constituțională se pronunță, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției.

Prin Încheierea din 8 aprilie 2003 Plenul Curții Constituționale a dispus declanșarea procedurii jurisdicționale privind constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției, depusă la Curte de președintele Camerei Deputaților, împreună cu tabelele cuprinzând semnăturile a 233 de deputați și 94 de senatori, și cu avizul Consiliului Legislativ.

Deputații semnatari ai propunerii legislative de revizuire sunt următorii: (...)

Senatorii semnatari ai inițiativei legislative de revizuire sunt următorii: (...)

Propunerea legislativă de revizuire a Constituției României are următoarea redactare:

« **Art.I** Constituția României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.233 din 21 noiembrie 1991, se modifică și se completează astfel:

1. **După alineatul (3) al articolului 1** se adaugă două noi alineate, (4) și (5), cu următorul cuprins:

“(4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor - legislativă, executivă și judecătorească - în cadrul democrației constituționale.

(5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.”

2. **Alineatul (1) al articolului 2 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum.”

3. **Alineatul (1) al articolului 4 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Statul are ca fundament unitatea poporului român și solidaritatea cetățenilor săi.”

4. **Articolul 9 se modifică astfel:**

- Denumirea este: **“Sindicatelor, patronatele și asociațiile profesionale”**

- *Cuprinsul articolului este:*

“ **Art.9** - Sindicatelor, patronatele și asociațiile profesionale se constituie și își desfășoară activitatea potrivit cu statutele lor, în condițiile legii. Ele contribuie la apărarea drepturilor și la promovarea intereselor profesionale, economice și sociale ale salariaților și ale membrilor asociațiilor patronale sau profesionale.”

5. **După alineatul (2) al articolului 11 se introduce un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:**

“(3) În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției.”

6. **Alineatul (3) al articolului 16 se modifică și are următorul cuprins:**

“(3) Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții.”

7. **Alineatul (1) al articolului 19 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România. Cetățenii români pot fi extrădați în baza tratatelor internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate.”

8. **După alineatul (2) al articolului 21 se adaugă două noi alineate, (3) și (4), cu următorul cuprins:**

“(3) Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

(4) Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative dacă legea nu prevede altfel.”

9. **Articolul 23 se modifică astfel:**

- *Alineatul (4) are următorul cuprins:*

“(4) Arestarea preventivă se dispune numai de instanța de judecată.”

- *După alineatul (4) se introduc trei noi alineate, (4¹), (4²) și (4³), cu următorul cuprins:*

“(4¹) În cursul urmăririi penale, arestarea preventivă se poate dispune pentru o durată de cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte o durată de cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească 120 de zile.

(4²) În faza de judecată arestarea preventivă se menține până la împlinirea duratei de 30 de zile atunci când această măsură a fost dispusă în faza de urmărire penală și se poate prelungi cu câte o durată de cel mult 30 de zile, dacă instanța constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

(4³) Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege.”

- *Alineatul (6) are următorul cuprins:*

“(6) Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege.”

10. **Alineatul (3) al articolului 27 se modifică și are următorul cuprins:**

“(3) Perchezițiile pot fi dispuse de judecător și pot fi efectuate numai în formele prevăzute de lege.”

11. **Alineatul (5) al articolului 32 se modifică și are următorul cuprins:**

“(5) Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii.”

12. **Articolul 41 se modifică astfel:**

- Denumirea este: **“Dreptul de proprietate privată”**

- *Alineatul (2) se modifică și are următorul cuprins:*

“(2) Proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin legea organică, precum și prin moștenire legală.”

- *După alineatul (3) se introduce un nou alineat, (3¹), cu următorul cuprins:*

“(3¹) Este interzisă trecerea silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței etnice, religioase, politice sau de altă natură a titularilor.”

- *După alineatul (7) se introduce un nou alineat, (7¹), cu următorul cuprins:*

“(7¹) Prezumția prevăzută la alineatul (7) nu este aplicabilă pentru bunurile dobândite ca urmare a valorificării veniturilor realizate din infracțiuni.”

13. **La articolul 46, termenii “persoane handicapate” și “handicapați” se înlocuiesc cu termenul “persoane cu handicap”.**

14. **După articolul 46 se introduce un nou articol, 46¹, cu următorul cuprins:**

- Denumirea este: **“Ocrotirea mediului înconjurător”**

- *Cuprinsul articolului este:*

“**Art.46¹** - Statul și autoritățile publice sunt obligate să ia măsuri pentru ocrotirea și refacerea mediului înconjurător, precum și pentru menținerea echilibrului ecologic.”

15. **Articolul 48 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim de o autoritate publică printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei.

(2) Condițiile și limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege.

(3) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului nu înlătură, în condițiile legii, răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință.”

16. **Alineatul (2) al articolului 49 se modifică și are următorul cuprins:**

“(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie făcută în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.”

17. **Articolul 51 se abrogă.**

18. **Alineatul (2) al articolului 52** se modifică și are următorul cuprins:

“(2) Condițiile efectuării serviciului militar pentru bărbații, cetățeni români, care au împlinit vârsta de 20 de ani, se vor stabili prin lege organică.”

19. **Articolul 55** se modifică și are următorul cuprins:

“Art.55 - (1) Avocatul Poporului este numit pe o durată de 4 ani pentru apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice. Adjuncții Avocatului Poporului sunt specializați pe domenii de activitate.

(2) Avocatul Poporului și adjuncții săi nu pot îndeplini nici o altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

(3) Organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului se stabilesc prin lege organică.”

20. **Articolul 62** se modifică și se completează astfel:

- Denumirea este: “**Ședințele Camerelor**”

- **Alineatul (1)** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Camera Deputaților și Senatul lucrează în ședințe separate.”

- **Partea introductivă a alineatului (2)** se modifică și are următorul cuprins:

“(2) Camerele își desfășoară lucrările și în ședințe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorității deputaților și senatorilor, pentru.”

- **Prevederile literelor f), g) și h) ale alineatului (2)** se modifică și au următorul cuprins:

“f) aprobarea strategiei naționale de apărare a țării, examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Țării;

g) numirea, la propunerea Președintelui României, a directorilor serviciilor de informații și exercitarea controlului asupra activității acestor servicii;

h) numirea Avocatului Poporului;”

- **După litera h) a alineatului (2)** se introduc două noi litere, i) și j), cu următorul cuprins:

“i) stabilirea statutului deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;

j) îndeplinirea altor atribuții care, potrivit Constituției, legilor organice sau regulamentului, se exercită în ședință comună.”

21. **Alineatul (1) al articolului 67** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Deputații și senatorii intră în exercițiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiția validării alegerii și a depunerii jurământului. Jurământul se stabilește prin lege organică.”

22. **Articolul 69** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

(2) Deputații și senatorii pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați sau arestați fără încuviințarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.”

23. **Articolul 70** se abrogă.

24. **Articolul 71** se abrogă.

25. **Alineatul (3) al articolului 72** se modifică și are următorul cuprins:

“(3) Prin lege organică se reglementează:

a) sistemul electoral; organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente;

b) organizarea și funcționarea partidelor politice;
c) statutul deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;
d) organizarea și desfășurarea referendumului;
e) organizarea Guvernului și a Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
f) regimul stării de asediu și al celei de urgență;
g) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;
h) acordarea amnistiei sau a grațierii colective;
i) organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi;
j) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;
k) organizarea generală a învățământului;
l) organizarea administrației locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;
m) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială;
n) statutul minorităților naționale din România;
o) regimul general al cultelor;
p) celelalte domenii pentru care, în Constituție, se prevede adoptarea de legi organice.”

26. **Articolul 73** se modifică și are următorul cuprins:

- *Alineatul (1) are următorul cuprins:*

“(1) Inițiativa legislativă aparține Guvernului, deputaților, senatorilor, precum și unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativa legislativă trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare din aceste județe și în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 5.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.”

- *Alineatul (3) are următorul cuprins:*

“(3) Guvernul își exercită inițiativa legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Camera competentă să îl adopte în primă lectură.”

- *Alineatul (5) are următorul cuprins:*

“(5) Propunerile legislative se supun dezbaterii mai întâi Camerei competente să le adopte în primă lectură.”

27. **După articolul 73** se introduce un nou articol, 73¹, cu următorul cuprins:

- Denumirea este: “**Sesizarea Camerelor**”

- Cuprinsul articolului este:

“**Art.73¹** - (1) Se supun spre dezbateră și adoptare Camerei Deputaților, în primă lectură, proiectele de legi și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum și proiectele legilor organice prevăzute la art.31 alin.(5), art.37 alin.(3), art.52 alin.(2), art.55 alin.(3), art.72 alin.(3) lit.e), i), k), l), art.79 alin.(2), art.101 alin.(3), art.104 alin.(2), art.116 alin.(3), art.117 alin.(2) și (3), art.119 alin.(2), art.125 alin.(4) și (5) și art.140 alin.(4). Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative se supun dezbaterii și adoptării, în primă lectură, Senatului.

(2) Camera sesizată în primă lectură se pronunță în termen de 30 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită, termenul este de 45 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectul de lege sau propunerea legislativă au fost adoptate tacit.

(3) După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite, pentru a doua lectură, la cealaltă Cameră, care va decide definitiv.”

28. **Articolul 75 se abrogă.**

29. **Articolul 76 se abrogă.**

30. **Articolul 78 se modifică și are următorul cuprins:**

“Legea se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.”

31. **Articolul 84 se modifică astfel:**

- **Alineatul (2) se modifică și are următorul cuprins:**

“(2) Președintele României se bucură de imunitate. Prevederile alin.(1) al art.69 se aplică în mod corespunzător.”

- **Alineatul (3) se abrogă.**

32. **După alineatul (2) al articolului 85 se introduce un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:**

“(3) Dacă prin propunerea de remaniere se schimbă structura sau compoziția politică a Guvernului, Președintele României va putea exercita atribuția prevăzută la alin.(2) numai pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea primului-ministru.”

33. **Alineatul (1) al articolului 91 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Președintele încheie tratate internaționale în numele României, negociate de Guvern, și le supune spre ratificare Parlamentului într-un termen rezonabil. Celelalte tratate și acorduri internaționale se încheie, se aprobă sau se ratifică potrivit procedurii stabilite prin lege.”

34. **După articolul 95 se introduce un nou articol, 95¹, cu următorul cuprins:**

- **Denumirea este: “Punerea sub acuzare”**

- **Cuprinsul articolului este:**

“**Art.95¹** - Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție, în condițiile legii. Președintele este demis de drept la data rămânării definitive a hotărârii de condamnare.”

35. **După alineatul (2) al articolului 106 se introduce un nou alineat, (2¹), cu următorul cuprins:**

“(2¹) Președintele României nu poate revoca primul-ministru.”

36. **Articolul 111 se modifică și se completează astfel:**

- **Denumirea este: “Întrebări, interpelări și moțiuni simple”**

- **Alineatul (2) se modifică și are următorul cuprins:**

“(2) Camera Deputaților sau Senatul poate adopta o moțiune simplă prin care să își exprime poziția cu privire la o problemă de politică internă sau externă sau, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări.”

37. **Alineatul (3) al articolului 113 se modifică și are următorul cuprins:**

“(3) Dacă Guvernul nu a fost demis potrivit alin.(2), proiectul de lege prezentat, modificat sau completat, după caz, cu amendamente acceptate de Guvern, se consideră adoptat, iar programul sau declarația de politică generală devine obligatorie pentru Guvern.”

38. **Articolul 114 se modifică și se completează astfel:**

- **Alineatul (4) are următorul cuprins:**

“(4) În situații extraordinare, a căror reglementare nu comportă sub nici o formă amânarea, Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență, având obligația motivării în

cuprinsul acestora a măsurilor dispuse. Ordonanța intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbateră în procedură de urgență la Camera competentă să fie sesizată și publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I. Camerele, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, trimitere. Dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu se pronunță asupra ordonanței, aceasta este considerată adoptată și se trimite la cea de-a doua Cameră care decide, de asemenea, în procedură de urgență. Ordonanța cuprinzând norme de natura legii organice se aprobă cu majoritatea prevăzută de alin.(1) al art.74.”

- După alineatul (4) se introduce un nou alineat, (4¹), cu următorul cuprins:

“(4¹) Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale ale cetățenilor și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietatea publică.”

- Alineatul (5) se modifică și are următorul cuprins:

“(5) Ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege în care vor fi cuprinse și ordonanțele ale căror efecte au încetat potrivit alin.(3).”

- După alineatul (5) se introduce un nou alineat, (5¹), cu următorul cuprins:

“(5¹) Prin legea de aprobare sau respingere se vor reglementa, dacă este cazul, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanței.”

39. **Articolul 117** se modifică astfel:

- Alineatul (1) are următorul cuprins:

“(1) Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale. În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii.”

- Alineatul (3) are următorul cuprins:

“(3) Prevederile alin.(1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și celorlalte componente ale forțelor armate stabilite potrivit legii.”

- Alineatul (5) are următorul cuprins:

“(5) Pe teritoriul României nu pot intra, staționa, desfășura operațiuni ori trece trupe străine decât în condițiile prevăzute prin lege.”

40. **Articolul 118** se modifică și are următorul cuprins:

“Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și siguranța națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.”

41. **Articolul 119** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiul autonomiei locale și pe cel al desconcentrării serviciilor publice.

(2) În unitățile administrativ-teritoriale unde cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere semnificativă, se asigură folosirea limbii minorității naționale respective în scris și oral în relațiile cu autoritățile administrației publice locale și serviciile publice desconcentrate, în condițiile prevăzute de legea organică.”

42. **După articolul 120 se introduce un nou articol, 120¹, cu următorul cuprins:**

- Denumirea este: **“Dispoziții privind alegerile”**

- Cuprinsul articolului este:

“ **Art.120¹** - În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii au dreptul de a alege și de a fi aleși pentru constituirea autorităților administrației publice locale și pentru Parlamentul European.”

43. **Alineatele (1) și (2) ale articolului 122 se modifică și au următorul cuprins:**

“(1) Guvernul numește un prefect în fiecare județ și în municipiul București.

(2) Prefectul este reprezentantul Guvernului pe plan local și conduce serviciile publice desconcentrate ale ministerelor și ale celorlalte organe centrale din unitățile administrativ-teritoriale.”

44. **După alineatul (1) al articolului 123 se introduce un nou alineat, (1¹), cu următorul cuprins:**

“(1¹) Justiția este unică și egală pentru toți.”

45. **Articolul 124 se modifică și se completează astfel:**

- Alineatul (1) are următorul cuprins:

“(1) Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii.”

- După alineatul (1) se introduce un nou alineat, (1¹), cu următorul cuprins:

“(1¹) Propunerile de numire, precum și promovarea, transferarea și sancționarea judecătorilor pot fi dispuse numai de Consiliul Superior al Magistraturii, în condițiile legii.”

46. **Articolul 125 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege.

(2) Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege.

(3) Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale.

(4) Compunerea Înaltei Curți de Casație și Justiție și regulile de funcționare ale acesteia se stabilesc prin lege organică.

(5) Este interzisă înființarea de instanțe extraordinare. Prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii.

(6) Controlul judecătoresc al actelor autorităților publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepția celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum și a actelor de comandament cu caracter militar. Instanțele de contencios administrativ sunt competente să soluționeze cererile persoanelor vătămate prin ordonanțe constatate ca fiind neconstituționale.”

47. **Articolul 127 se modifică astfel:**

- Denumirea articolului este:

“Folosirea limbii materne și a interpretului în justiție”

- Alineatul (2) al articolului 127 se modifică și are următorul cuprins:

“(2) Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii organice.”

- După alineatul (2) se introduce un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:

“(3) Cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță

și de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit.”

48. **Articolul 130** se modifică și se completează astfel:

- Alineatul (2) are următorul cuprins:

“(2) Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești.”

- După alineatul (2) se introduce un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:

“(3) Parchetele conduc și controlează activitatea poliției judiciare.”

49. **Articolul 132** se modifică astfel:

- Denumirea este: **“Rolul și structura”**

- Cuprinsul articolului este:

“ **Art.132** - (1) Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 17 membri, constituiți în două secții, una pentru judecători și una pentru procurori. Prima secție este compusă din 7 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori. Din Consiliul Superior al Magistraturii fac parte 4 reprezentanți ai societății civile, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputație profesională și morală și care participă la lucrările din plen.

(3) Ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al României fac parte din Consiliul Superior al Magistraturii.

(4) Magistratii Consiliului Superior al Magistraturii sunt aleși în adunările generale ale judecătorilor sau ale procurorilor și sunt validați de Senat. Consiliul Superior al Magistraturii își alege dintre membrii săi un președinte, pentru un mandat de 1 an, care nu poate fi înnoit.

(5) Durata mandatului membrilor Consiliului este de 6 ani.

(6) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret.

(7) Președintele României prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă.

(8) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii nu pot fi atacate la instanțele judecătorești.”

50. **Articolul 133** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Consiliul Superior al Magistraturii propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și a procurorilor, cu excepția celor stagiați, în condițiile legii.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată, în secții și în plen, în domeniul jurisdicției disciplinare a judecătorilor și procurorilor, fără votul ministrului justiției și al procurorului general, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică.”

51. **Articolul 134** se modifică astfel:

- Alineatul (1) se completează și are următorul cuprins:

“(1) Economia României este economie de piață, bazată pe libera inițiativă.”

- Litera e) din alineatul (2) se modifică și are următorul cuprins:

“e) aplicarea politicilor de dezvoltare regională în concordanță cu obiectivele Uniunii Europene;”

52. **Articolul 135** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Proprietatea este publică sau privată.

(2) Proprietatea publică este garantată și ocrotită prin lege și aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.

(3) Bogățiile de interes public ale subsolului, spațiul aerian, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, precum și alte bunuri stabilite de legea organică, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.

(4) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condițiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică.

(5) Proprietatea privată este inviolabilă, în condițiile legii organice.”

53. Alineatul (2) al articolului 136 se completează, în final, astfel:

“(2) În condițiile aderării la Uniunea Europeană, prin lege organică se pot recunoaște circulația și înlocuirea monedei naționale cu aceea a Uniunii Europene.”

54. Articolul 139 se modifică astfel:

- *Alineatul (1) are următorul cuprins:*

“(1) Curtea de Conturi exercită controlul asupra modului de formare, de administrare și de întrebuințare a resurselor financiare ale statului și ale sectorului public. În condițiile legii organice, litigiile rezultate din activitatea Curții de Conturi vor fi soluționate de instanțele judecătorești.”

- *Alineatul (4) are următorul cuprins:*

“(4) Membrii Curții de Conturi sunt numiți de Parlament pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Membrii Curții de Conturi sunt independenți și inamovibili, potrivit legii. Ei sunt supuși incompatibilităților prevăzute de lege pentru judecători.”

- *După alineatul (4) se introduce un nou alineat, (5), cu următorul cuprins:*

“(5) Curtea de Conturi se înnoiește cu o treime din consilierii de conturi numiți de Parlament, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții.”

55. După articolul 139 se introduce un nou articol, 139¹, cu următorul cuprins:

- *Denumirea este: “Consiliul Economic și Social”*

- *Cuprinsul articolului este:*

“**Art.139¹** - Consiliul Economic și Social este organ consultativ al Parlamentului și Guvernului în domeniile de specialitate stabilite prin legea sa organică de înființare, organizare și funcționare.”

56. Înaintea alineatului (1) al articolului 140 se introduce un nou alineat, cu următorul cuprins:

“(1) Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției.”

57. Articolul 144 se modifică astfel:

- *Litera a) are următorul cuprins:*

“a) se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori, precum și, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;”

- *După litera a) se introduce o nouă literă, a¹), cu următorul cuprins:*

“a¹) se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;”

- *Litera c) are următorul cuprins:*

“c) hotărăște asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ridicate în fața autorităților publice cu atribuții jurisdicționale; excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată și de către Avocatul Poporului;”

- *După litera c) se introduce o nouă literă, c¹), cu următorul cuprins:*

“c¹) soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministru sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii;”

- După litera i) se introduce o nouă literă, j), cu următorul cuprins:

“j) îndeplinește și alte atribuții prevăzute de legea organică a Curții.”

58. **Articolul 145** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale își încetează efectele juridice după 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției.

(2) Tratatul sau acordul internațional a cărui constituționalitate a fost constatată potrivit art.144 lit.a¹) nu poate face obiectul unei excepții de neconstituționalitate.

(3) Deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor. Ele se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.”

59. **După articolul 145** se introduce **un nou titlu** cu denumirea **“Integrarea euroatlantică”**, cuprinzând două articole:

a) Articolul 145¹, cu denumirea **“Integrarea în Uniunea Europeană”** și următorul cuprins:

“**Art.145¹** - (1) Aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în scopul transferării unor atribuții către instituțiile comunitare, precum și al exercitării în comun cu celelalte state membre a competențelor prevăzute în aceste tratate, se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului cu majoritatea de două treimi din numărul deputaților și senatorilor.

(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și ale reglementărilor derivate din acestea, care au caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

(3) Prevederile din alin.(1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene.

(4) Președintele României, Parlamentul și Guvernul garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și prevederile alin.(2).

(5) Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituțiilor Uniunii Europene.”

b) Articolul 145², cu denumirea **“Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord”** și următorul cuprins:

“**Art.145²** - Prevederile articolului 145¹ se aplică, în mod corespunzător, și în ceea ce privește aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord.”

60. **Articolul 151** se modifică și are următorul cuprins:

- Denumirea este: **“Dispoziții tranzitorii”**

- Cuprinsul articolului este:

“**Art.151** - (1) Proiectele de legi și propunerile legislative în curs de legiferare se dezbate și se aprobă potrivit dispozițiilor constituționale anterioare intrării în vigoare a legii de revizuire.

(2) Instituțiile existente la data intrării în vigoare a legii de revizuire rămân în funcțiune până la constituirea celor noi.

(3) Dispozițiile cu privire la Înalta Curte de Casație și Justiție vor fi aduse la îndeplinire în cel mult 2 ani de la intrarea în vigoare a legii de revizuire.

(4) Judecătorii în funcție ai Curții Supreme de Justiție și consilierii de conturi numiți de Parlament își continuă activitatea până la data expirării mandatului pentru care au fost numiți. Pentru asigurarea înnoirii Curții de Conturi din 3 în 3 ani, la expirarea

mandatului actualilor consilieri de conturi aceștia vor putea fi numiți pentru încă un mandat de 3 sau de 6 ani.

(5) Foștii judecători ai Curții Constituționale care nu au exercitat funcția pentru un mandat de 9 ani pot fi reînvestiți pentru diferența de mandat.”

61. **Articolul 152** se modifică și are următorul cuprins:

- Denumirea este: **“Republicarea Constituției”**

- Cuprinsul articolului este:

“**Art.152** Proiectul de lege sau propunerea legislativă de revizuire a Constituției se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, în termen de 5 zile de la data adoptării. Constituția, modificată și completată după aprobarea prin referendum, este republicată, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare, de către Consiliul Legislativ.”

Art.II - Revizuirea adoptată prin prezenta lege se supune aprobării prin referendum organizat potrivit dispozițiilor art.147 alin.(3) din Constituția României.»

Luând în dezbateri această propunere legislativă de revizuire a Constituției, la termenul din 16 aprilie 2003,

Curtea,

examinând propunerea legislativă de revizuire a Constituției, raportul întocmit de judecătorul-raportor desemnat de Plenul Curții, precum și prevederile Legii nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, reține următoarele:

Competența Curții Constituționale de a soluționa prezenta cauză este prevăzută în art.144 lit.a) teza finală din Constituție, potrivit căreia Curtea Constituțională “se pronunță [...], din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției”.

I. Cu privire la îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea dreptului de inițiativă în materia revizuirii Constituției

Curtea reține că dreptul membrilor Parlamentului de a iniția o revizuire a Constituției este reglementat de dispozițiile art.146 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora “*Revizuirea Constituției poate fi inițiată [...] de cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau al senatorilor [...]*”.

Verificând îndeplinirea acestei condiții, din examinarea listelor ce cuprind semnăturile inițiatorilor, se constată că propunerea legislativă a fost semnată de 233 de deputați și 94 de senatori, ceea ce reprezintă mai mult decât o pătrime din numărul membrilor Camerei Deputaților (345), respectiv din numărul membrilor Senatului (140). Prin urmare, dreptul constituțional de inițiativă în vederea revizuirii Constituției a fost exercitat cu respectarea prevederilor menționate ale Legii fundamentale. De asemenea, Curtea constată că propunerea legislativă de revizuire a Constituției a fost prezentată instanței de contencios constituțional cu respectarea prevederilor art.36 alin.(3) al Legii nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată.

II. Cu privire la conținutul propunerii legislative de revizuire a Constituției

Potrivit dispozițiilor Legii fundamentale, Curtea Constituțională reține că este competentă să examineze constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției, pronunțându-se asupra ansamblului reglementării, cu privire specială asupra respectării condițiilor privitoare la limitele revizuirii, prevăzute de dispozițiile art.148 din Constituție, și cu privire la respectarea prevederilor tratatelor internaționale în materia drepturilor omului, la care România este parte. Prevederile art.148 din Legea fundamentală au următorul cuprins: “(1) *Dispozițiile prezentei Constituții privind caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului român, forma republicană*

de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic și limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nici o revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora.

(3) Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgență și nici în timp de război.”

Curtea Constituțională, examinând din acest punct de vedere propunerea legislativă de revizuire a Constituției, observă că prin noua reglementare se urmărește atingerea următoarelor finalități:

A. Îndeplinirea condițiilor constituționale pentru integrarea României în Uniunea Europeană și pentru aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord

a) Curtea constată că pentru crearea cadrului constituțional necesar derulării procesului de integrare a României în structurile euroatlantice autorii propunerii de revizuire a Constituției au în vedere introducerea unor noi dispoziții constituționale, care să permită României să îndeplinească criteriile impuse statelor candidate pentru integrarea euroatlantică. În acest sens se propune introducerea art.145¹ cu denumirea marginală *“Integrarea în Uniunea Europeană”*, și art.145² cu denumirea marginală *“Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord”*.

În ceea ce privește textul propus la art.145¹, Curtea observă că acesta are în vedere crearea unui cadru constituțional adecvat integrării României în Uniunea Europeană. Calitatea de membru al acestei Uniuni presupune transferul unor atribuții ce țin de suveranitatea statului către Uniunea Europeană. Crearea acestui cadru constituțional se impune cu necesitate, la momentul actual, având în vedere obiectivele strategice ale României, obiective care se bucură de o largă susținere populară. De asemenea, Curtea Constituțională reține că integrarea în Uniunea Europeană trebuie să aibă loc în urma manifestării exprese de voință a statului candidat și cu respectarea condițiilor incluse în acordurile de preaderare.

Dispozițiile cuprinse la art.145¹ sunt menite să stabilească regula potrivit căreia aderarea la Uniunea Europeană se face prin lege, adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și a Senatului, cu o majoritate calificată de două treimi din numărul membrilor Parlamentului. De altfel, textul referitor la aderarea prin lege este în deplină concordanță cu dispozițiile art.58 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora *“Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării.”* Curtea consideră totodată că dispoziția de aderare prin lege are ca scop să supună atenției organului reprezentativ suprem nu numai importanța aderării la Uniunea Europeană, dar și răspunderea ce se răsfrânge asupra statului român, în condițiile în care dobândește calitatea de membru al Uniunii Europene. Această răspundere izvorăște, înainte de toate, din consecințele pozitive sau negative ce pot decurge din procesul de aderare, unele izvorând chiar din actul *“transferării unor atribuții către instituțiile comunitare”*, ceea ce poate pune în discuție problema suveranității naționale.

Cu referire la problema transferării unor atribuții ale României către instituțiile comunitare, Curtea Constituțională reține că textul art.145¹ are în vedere exercitarea suverană a voinței statului român de a adera la tratatele constitutive ale Uniunii Europene printr-o lege, a cărei adoptare este condiționată de o majoritate calificată de două treimi. Actul de aderare are o dublă consecință, și anume, pe de o parte, transferarea unor atribuții către instituțiile comunitare, iar pe de altă parte, exercitarea

în comun, cu celelalte state membre, a competențelor prevăzute în aceste tratate. Referitor la prima consecință, Curtea reține că, prin simpla apartenență a unui stat la un tratat internațional, acesta își diminuează competențele în limitele stabilite de reglementarea internațională. Din acest prim punct de vedere, apartenența României la Organizația Națiunilor Unite, la Consiliul Europei, la Organizația Statelor Comunității Europene, la Acordul Central European de Comerț Liber etc. sau calitatea României de parte la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori la alte tratate internaționale are semnificația unei restrângeri a competențelor autorității statale, o relativizare a suveranității naționale. Însă această consecință se impune a fi corelată cu cea de-a doua consecință, cea a integrării României în Uniunea Europeană. Cu privire la acest aspect, Curtea Constituțională reține că actul de integrare are și semnificația partajării exercițiului acestor atribute suverane cu celelalte state componente ale organismului internațional. Prin urmare, Curtea Constituțională constată că prin actele de transfer al unor atribuții către structurile Uniunii Europene, acestea nu dobândesc, prin înzestrare, o "supracompetență", o suveranitate proprie. În realitate, statele membre ale Uniunii Europene au decis să exercite în comun anumite atribuții care, în mod tradițional, țin de domeniul suveranității naționale. Este evident că în actuala eră a globalizării problematicei omenirii, a evoluțiilor interstatale și a comunicării interindividuale la scară planetară conceptul de suveranitate națională nu mai poate fi conceput ca absolut și indivizibil, fără riscul unei izolări inacceptabile.

Față de toate acestea, Curtea reține că, întrucât dezideratul de aderare a României la structurile euroatlantice este legitimat de interesul țării, suveranitatea nu poate fi contrapusă țelului de aderare.

Curtea Constituțională urmează să examineze însă dacă dispozițiile referitoare la aderarea la structurile euroatlantice aduc atingere limitelor revizuirii, prin raportare la conceptele de suveranitate și de independență.

Cu privire la suveranitatea statului, ca trăsătură peremptorie a acestuia, Curtea observă că ea nu intră sub incidența art.148 din Constituție, care stabilește limitele revizuirii Constituției, în schimb intră sub această incidență caracterul independent al statului român. Independența este o dimensiune intrinsecă a suveranității naționale, chiar dacă este consacrată de sine stătător în Constituție. În esență, independența are în vedere dimensiunea exterioară a suveranității naționale, conferind statului deplina libertate de manifestare în relațiile internaționale. Sub acest aspect este evident că aderarea la structurile euroatlantice se va face în temeiul exprimării independente a voinței statului român, nefiind vorba de o manifestare de voință impusă de o entitate exterioară României. Din acest punct de vedere Curtea constată că introducerea celor două noi articole în Constituție - art.145¹ și 145² - nu reprezintă o încălcare a dispozițiilor constituționale privitoare la limitele revizuirii.

Pe de altă parte, Curtea mai reține că aderarea la Uniunea Europeană, o dată realizată, implică o serie de consecințe care nu s-ar putea produce fără o reglementare corespunzătoare, de rang constituțional.

Prima dintre aceste consecințe impune integrarea în dreptul intern a acquisului comunitar, precum și determinarea raportului dintre actele normative comunitare și legea internă. Soluția propusă de autorii inițiativei de revizuire are în vedere implementarea dreptului comunitar în spațiul național și stabilirea regulii aplicării prioritare a dreptului comunitar față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare. Consecința aderării pleacă de la faptul că statele membre ale Uniunii Europene au înțeles să situeze acquisul comunitar -

tratatele constitutive ale Uniunii Europene și reglementările derivate din acestea - pe o poziție intermediară între Constituție și celelalte legi, atunci când este vorba de acte normative europene obligatorii. Curtea Constituțională constată că această dispoziție, cuprinsă în art. 145¹, nu aduce atingere prevederilor constituționale privitoare la limitele revizuirii și nici altor dispoziții ale Legii fundamentale, fiind o aplicație particulară a dispozițiilor actualului art. 11 alin.(2) din Constituție, potrivit căruia *“Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.”*

Totodată Curtea observă că, în scopul integrării în Constituția României a acestei concepții europene, se impune completarea dispozițiilor art.11 cu un nou alineat, scop în care se prevede expres în propunerea legislativă de revizuire că, *“În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte conține dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției.”* Pentru a i se asigura acestei prevederi constituționale un caracter operațional, se propune introducerea unei alte dispoziții, cuprinsă la art.144 lit.a¹), potrivit căreia Curtea Constituțională *“se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori”*.

Prevederile alin.(4) al art.145¹ stabilesc competența Președintelui României, a Parlamentului și a Guvernului de a garanta îndeplinirea obligațiilor rezultate din actele de aderare și a transpunerii în practică a prevederilor constitutive ale Uniunii Europene și ale reglementărilor obligatorii derivate din acestea.

În conformitate cu dispozițiile art.145¹ alin.(5), Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu, înainte ca acestea să fie supuse instituțiilor Uniunii Europene spre aprobare. Curtea Constituțională constată că această dispoziție se integrează în structura Legii fundamentale, fără a aduce atingere limitelor revizuirii, fiind o dispoziție corectă și necesară în condițiile în care parlamentul național este un partener al structurilor decizionale ale Uniunii Europene, potențându-se pe această cale rolul autorității legislative naționale.

În ceea ce privește prevederile art.145², Curtea Constituțională constată că acestea nu pot avea conținutul din propunerea legislativă de revizuire, deoarece între Uniunea Europeană și NATO există deosebiri esențiale, care impun un tratament juridic diferit. Astfel, dacă Uniunea Europeană este o agregare de competențe sta-tale, de ordin economic, politic și legislativ, în schimb NATO este o organizație politico-militară în exclusivitate, fără vreun rol juridic în viața cetățenilor statelor părți. Ca atare, dacă aderarea la Uniunea Europeană presupune un set de reguli specifice și îndeplinirea unor exigențe de ordin constituțional, în cazul aderării la NATO toate exigențele pot fi satisfăcute în condițiile obișnuite ale aderării la un tratat internațional, cu respectarea prevederilor art.11 și 91 din Constituție. De altfel, art.10 al Tratatului Atlanticului de Nord, semnat la Washington D.C. la 4 aprilie 1949, precizează: *“Prin acord unanim, părțile pot să invite să adere la Tratat orice alt stat european susceptibil de a favoriza dezvoltarea principiilor prezentului Tratat și să contribuie la securitatea regiunii Atlanticului de Nord. Orice stat astfel invitat poate să devină parte la Tratat, depunând instrumentul de aderare pe lângă guvernul Statelor Unite ale Americii. Acesta va informa pe fiecare dintre părți despre depunerea documentului de aderare.”*

De asemenea, dispozițiile art.145¹ alin.(2) sunt aplica-bile numai în cazul Uniunii Europene, NATO neavând nici o competență de a emite reglementări cu caracter obligatoriu pentru cetățenii statelor părți. Nici celelalte elemente ale art.145¹ nu își

găsesc aplicabilitate în cazul NATO. Singura problemă care poate fi reținută o constituie modalitatea de aderare la NATO, Parlamentul fiind liber să decidă dacă aderarea se face printr-o lege adoptată cu o majoritate de două treimi, în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, printr-o lege organică sau printr-o lege ordinară. Numai în prima ipoteză se impune introducerea art.145², cu o singură trimitere la art.145¹, respectiv la aplicarea corespunzătoare a alin.(1) al acestui articol.

b) Cu privire la consecințele aderării la Uniunea Europeană și la NATO Curtea Constituțională reține că acestea sunt numeroase și ele se reflectă în cuprinsul inițiativei legislative de revizuire a altor articole ale Constituției.

1. Aderarea României la NATO are ca urmare schimbarea funcțiilor forțelor armate. Această schimbare se reflectă în propunerea de modificare a dispozițiilor alin.(1), (3) și (5) ale art.117 din Constituție. Prin modificarea alin.(1) se legitimează noi funcții ale armatei, care în viitor, în condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii. Prevederile alin.(3) ale acestui articol urmăresc să generalizeze această funcție la toate componentele forțelor armate. În sfârșit, alin.(5) al aceluiași articol se modifică pentru a se introduce noi restricții privitoare la trupele străine în raport cu teritoriul român. În actuala redactare dispozițiile acestui alineat inter-zic trupelor străine să intre sau să treacă pe teritoriul României fără respectarea condițiilor stabilite de lege. Prin modificarea propusă acestor restricții li se adaugă și cele ce reprezintă o completare utilă a textului constituțional, privitoare la staționarea acestora pe teritoriul României, respectiv la desfășurarea de operațiuni militare pe acest teritoriu.

2. O consecință importantă a modificării funcțiilor armatei are în vedere reevaluarea atribuțiilor Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Curtea Constituțională reține că, în vederea corelării dispozițiilor art.117 cu cele ale art.118, se propune modificarea acestuia din urmă, după cum urmează: “Art.118. - *Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și siguranța națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.*”

3. Integrarea României în Uniunea Europeană presupune respectarea dispozițiilor acquisului comunitar privitoare la libera circulație a capitalurilor, la drepturile cetățenilor europeni de a investi și de a dobândi bunuri în condiții de egalitate cu cetățenii români. Curtea Constituțională observă că posibilitatea realizării acestor obiective este îngădită de dispozițiile art.41 alin.(2) teza finală din Constituția României, prin care se interzice cetățenilor străini și apatrizilor să dobândească dreptul de proprietate asupra terenurilor. Pentru înlăturarea acestei interdicții și pentru instituirea unor garanții ale dreptului de proprietate privată se propune modificarea art.41. Prima modificare vizează denumirea articolului, în sensul că, în locul denumirii “*Protecția proprietății private*”, se propune sintagma “*Dreptul de proprietate privată*”. Cea de-a doua modificare vizează chiar alin.(2) al art.41. În noua redactare proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular, iar cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin legea organică, precum și prin moștenire legală. Curtea Constituțională constată că sunt înscrise în această nouă redactare suficiente garanții constituționale pentru

exercitarea acestui drept în conformitate cu interesul general și cu respectarea prevederilor acquisului comunitar. După alin.(3) al acestui articol se introduce un nou alineat, (3¹), care interzice trecerea silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței etnice, religioase, politice sau de altă natură a titularilor. Această dispoziție constituțională reprezintă o solidă garanție a dreptului de proprietate privată, care înlătură posibilitatea trecerii abuzive a acestora în proprietate publică pe criterii legate de apartenență etnică, politică, religioasă sau de altă natură. În sfârșit, după alin.(7) se introduce un nou alineat, (7¹). Actualul alin.(7) are următorul cuprins: *“Averea dobândită în mod licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.”* Noul text circumstanțiază această prezumție și stabilește că ea nu se aplică *“pentru bunurile dobândite ca urmare a valorificării veniturilor realizate din infracțiuni”*.

Curtea reține că acest mod de redactare este criticabil și poate conduce la confuzii. Astfel, dacă textul urmărește să permită confiscarea averii dobândite în mod licit, dar care s-a clădit pe o sumă de bani provenită din infracțiuni, redactarea sa este necorespunzătoare. Din actualul mod de redactare a alin.(7¹) rezultă că se urmărește răsturnarea sarcinii probei privind caracterul licit al averii, prevăzându-se caracterul ilicit al averii dobândite prin valorificarea veniturilor rezultate din infracțiuni.

În această materie Curtea Constituțională s-a pronunțat prin Decizia nr.85 din 3 septembrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.211 din 6 septembrie 1996, prilej cu care a statuat că securitatea juridică a dreptului de proprietate asupra bunurilor ce alcătuiesc averea unei persoane este indisolubil legată de prezumția dobândirii licite a averii. **De aceea, înlăturarea acestei prezumții are semnificația suprimării unei garanții constituționale a dreptului de proprietate, ceea ce este contrar dispozițiilor art.148 alin.(2) din Constituție. Ca atare, obiectivul urmărit pe această cale este neconstituțional.**

4. Pentru a se da expresie unor exigențe ale acquisului comunitar, legate de lupta împotriva terorismului, infracționalității transnaționale, a crimei organizate, traficului de droguri și de ființe umane este necesară circumstanțierea interdicției constituționale privitoare la extrădarea cetățenilor români. În acest sens se propune modificarea art.19 alin.(1), care va avea următorul cuprins: *“(1) Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România. Cetățenii români pot fi extrădați în baza tratatelor internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate.”*

Curtea Constituțională observă că această nouă redactare a art.19 alin.(1) din Constituție, la prima vedere, este antinomică: în prima teză se afirmă dreptul cetățeanului român de a nu putea fi extrădat sau expulzat. **În schimb, în teza a doua se afirmă contrariul, că cetățenii români pot fi extrădați pe baza tratatelor internaționale la care România este parte și pe bază de reciprocitate, ceea ce reflectă un defect de redactare.**

5. Cetățenii Uniunii Europene au dreptul ca, în condițiile îndeplinirii unor cerințe legale, să participe la alegerea autorităților publice locale și a Parlamentului European.

Curtea Constituțională reține că, în perspectiva integrării europene, se impune recunoașterea drepturilor cetățenilor europeni, rezidenți în România, de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale și în Parlamentul European, în condițiile ce vor fi stabilite de lege. Ca atare, în propunerea legislativă este prevăzută completarea Constituției cu un nou articol, 120¹, cu următorul cuprins: